

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"Səs" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzətdir

Tarixi yaradan və onu
inkışaf etdirən LİDER

“Ölkələrimiz daim
bir-birini dəstəkləyir”

SƏS

№ 005 (7173)

11 yanvar 2024-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

34 illik şərəfləi tarixi yol!

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

SƏS 34

Qəzet 11 yanvar 1991-ci
ildən nəşr olunur

Böyük Qayıdış:
əzəli torpaqlarımız
yenidən dirçəlir

Ekspert: “Qərb Ermənistəni
özünün regiondakı
forpostuna çevirir”

Bakıda tramvayın effektiv
olacağı ərazilər açıqlandı

4

9

12 yanvar
1908-ci
ilin soyuq
qış günü...

10

150 yaşı
milli
mətbuatın
34 illik
“Səs”i

16

“Ölkələrimiz daim bir-birini dəstəkləyir”

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 10-da Küveyt Dövlətinin ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə ve səlahiyyətli səfiri Məhəmməd Feysal əl-Mutairinin etimadnaməsini qəbul edib. Səfir etimadnaməsini dövlətimizin başçısına təqdim edib.

Prezident İlham Əliyev səfirlər səhbət edib. Dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında çox fəal siyasi əlaqələrin genişləndiriləcək vurğulayaraq, Küveyt rəsmi səfərini məmənluqla xatırladı. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan-Küveyt qardaşlıq münasibətlərinin bundan sonra da uğurla inkişaf edəcəyiనə eminliyini bildirib və bunun üçün yaxşı imkanların olduğunu deyib.

Prezident İlham Əliyev Küveytin ölkəmizdə yeni təyin olunmuş səfirlərin etimadnaməsini qəbul edib

Prezident İlham Əliyev Küveytin yüksək səviyyədə nümayəndə heyəti ilə COP29-da təmsil olunmasının və bu tədbir çərçivəsində Küveyt Dövlətinin Vəliəhdı Şeyx Sabah Xalid əl-Həməd əl-Sabah ile görüşünü məmənluqla xatırlayıb. Dövlətimizin başçısı səfirlər fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Xoş sözlərə görə minnətdarlığını ifade edən səfir Azərbaycan Prezidentinin qəbulunda olmaqdən böyük fərəh hissi keçirdiyini bildirərək, Küveyt Dövlətinin Əmri Şeyx Məşəl əl-Əhməd əl-Cəbir əs-Sabahın və Küveyt Dövlətinin Vəliəhdı Şeyx Sabah Xalid əl-Həməd əl-Sabahın salamlarını dövlətimi-

zin başçısına çatdırıb. Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirib, onun da salamlarını Küveyt Dövlətinin Əmri Şeyx Məşəl əl-Əhməd əl-Cəbir əs-Sabahın və Küveyt Dövlətinin Vəliəhdı Şeyx Sabah Xalid əl-Həməd əl-Sabahın salamlarını dövlətimi-

zin başçısına çatdırıb. Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirib, onun da salamlarını Küveyt Dövlətinin Əmri Şeyx Məşəl əl-Əhməd əl-Cəbir əs-Sabahın və Küveyt Dövlətinin Vəliəhdı Şeyx Sabah Xalid əl-Həməd əl-Sabahın salamlarını dövlətimi-

qəlerin inkişafı, hökumətlərarası komissiya-nın iclasının keçirilməsi və iki ölkənin Xarici İşlər nazirlikləri arasında siyasi məsləhətşəmələrin aparılması məmənluqla vurğulanıb.

Azərbaycan ilə Küveytin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində yaxından əməkdaşlığına toxunulub, ölkələrimiz daim bir-birini dəstəklədiyi bildirilərək, bu xüsusda BMT, İsləm Əməkdaşlıq Təşkilatı, Qoşulmama Hərəkatı, OPEC+ formatında əməkdaşlıq qeyd olunub. Eyni zamanda, Azərbaycanın Ərəb Dövlətləri Liqası və Körfez Əməkdaşlıq Şurası ilə də əlaqələrin inkişafına mühüm ehəmiyyət verdiyi bildirilib. Görüşdə son dövrədə qarşılıqlı turizmin və insanlarası təmasların daha da genişlənməsi məmənluqla qeyd olunub.

“Litva Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə əlaqələrinin genişlənməsinə dəstək verməyə hazırlır”

Prezident İlham Əliyev Litvanın Azərbaycanda yeni təyin olunmuş səfirlərin etimadnaməsini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 10-da Litva Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Kestutis Vaşkelevičusun etimadnaməsini qəbul edib. Səfir etimadnamesini dövlətimizin başçısına təqdim etdi.

Prezident İlham Əliyev səfirlər səhbət etdi. Dövlətimizin başçısı 2022-ci ilde Litva Prezidentinin ölkəmizdə, 2023-cü ilde isə özürün Litvaya rəsmi səfərlərini, ötən ilin sonunda Gitanas Nausėda ilə telefon danışığını, həmçinin bundan əvvəlki dövrlərdə Litvanın dövlət başçıları ilə təmaslarını məmənluqla xatırladı, bunların ikitərəflı münasibətlərin inkişafında vacib rol

oynadığını qeyd etdi.

Səfirə Azərbaycanda fəaliyyətində uğurlar arzulayan Prezident İlham Əliyev ümidi vələğunu bildirdi ki, onun səfərliyi dövründə əlaqələrimiz daha da genişlənəcək, əməkdaşlığımızın möhkəmlənməsi üçün yeni imkanlar müəyyənləşdiriləcək.

Xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirən Kestutis Vaşkelevičus Litva Respublikasının Prezidenti Gitanas Nausėdanın səmimi salamlarını və xoş arzularını dövlətimizin başçısına çatdırıb. Dövlətimizin başçısı salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Prezident Gitanas Nausėda çatdırmağı xahiş etdi.

Səfir qeyd etdi ki, Litva Prezidenti onunla səhbəti zamanı Azərbaycanın oynadığı rolun önəmini vurğulayıb, ölkəmizlə əlaqələrin daha da möhkəmlənməsi istəyində olduğunu deyib, eyni zamanda, təyyarə qəzası ilə bağlı başsağlığıni ifade edib. Kestutis Vaşkelevičus vurğuladı ki, Azərbaycan bu qəza zamanı xeyli sayıda insanın həyatını xilas edən övladları ilə haqlı olaraq fərət etməyə layiqdir.

Əlaqələrimiz tarixində ölkələrimizin və xalqlarımızın bir-birinin müstəqilliyini, azadlığını dəstəkləməsinin ehəmiyyətini qeyd edən səfir bunun rəmzi mənə daşıdığını dedi. O, Azərbaycanın və Litvanın XX əsrin sonlarında müstəqil olmasından sonra ikitərəflı münasibətlərimizde böyük inkişafa nail olunduğu vurğuladı. Səfir qeyd etdi ki, Litva Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə əlaqələrinin genişlənməsinə dəstək verməyə hər zaman hazırlırdı.

Bu il əlaqələrimiz arasında diplomatik əlaqələrin qurulmasının 30 illiyinin qeyd edildiyini deyən Kestutis Vaşkelevičus səfərlik fəaliyyəti dövründə münasibətlərimiz tarixində nümayiş etdirilmiş dostluq və həmrəylik ruhunda çalışacağımı bildirdi. Səhbət zamanı iqtisadiyyat, kənd təsərrüfatı və bərpəolunan enerji sahələrində əməkdaşlıq məsələləri də müzakirə edildi.

Azərbaycan Prezidentinin yerli telekanallara müsahibəsi Ruminiya mətbuatında müzakirə olunub

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yerli telekanallara verdiyi müsahibə Ruminiya mətbuatının diqqət mərkəzində olub. AZERTAC xəber verir ki, Ruminiyanın “AGERPRES” milli xəbər agentliyi, “MediaFax” özəl xəbər agentliyi, “Pro Tv”, “Digi24 Tv” və “Realitate TV” televiziya kanalları, “G4media.ro”, “Profit.ro”, “Adevarul”, “Evenimentul Zilei”, “Primanews”, “Forbes”, “Capital” və digər nəşrləri Prezident İlham Əliyevin müsahibəsini

müzakirə edib, xəbərlər yayımlar.

Mətbuat organları Azərbaycan Prezidentinə istinadla yazırlar: “Ermənistanın silahlansması, sadəcə olaraq, yeni gərginliyə gətirib çıxarıcaq. Biz bunu istəmirik. Biz sübh istəyirik. Müstəqil Ermənistan dövləti, əslində, faşist dövlətdir. Çünkü əgər bu ölkəyə 30 ilə yaxın faşist ideologiyasının daşıyıcıları rəhbərlik ediblərsə, bu ölkəni onlar elə

özləri kimi də formalasdırıblar. Ona görə faşizm məhv edilməlidir. Bunu ya Ermənistanın rəhbərliyi məhv edəcək, ya da biz məhv edəcəyik. Bizim başqa çərəmiz yoxdur”.

Bildirilir ki, Ermənistan Türkiye ilə Azərbaycan arasında coğrafi manə rolunu oynamamalı, Zəngəzur dəhlizi açılmalıdır. Yazılarında dövlətimizin başçısının çıxışına istinadən qeyd olunub ki, Amerikada da Soros dövrü başa çatıb. Bayden administrasiyası, əslində, Soros idarəəsini ilə idarə olunurdu. Sorosuların faktiki olaraq mövqelərini itirdiklərini vurğulanı dövlətimizin başçısı deyib ki, Ermənistan rəhbərliyi bunu nəzərə almılmalıdır.

Tarixi yaradan və onu inkişaf etdirən LİDER

Ulu Öndər Heydər Əliyevin ideyaları və əsasını qoyduğu siyaset Azərbaycan dövləti var olduqca yaşayacaq

Cəmiyyətlərdə birliyə, bərabərliyi
heç də hər zaman nail olmaq mümkün olmur. Çünkü çoxmilyonlu əhali arasında fərqli düşünən, fərqli mövqeyə və düşüncəyə malik insanlar olur. Bu cür xaosdan istifadə edən məkrli siyasi, hərbi dairələr istəklərinə əsasən həmin xalqları sıradan çıxarmağa, dövlətləri məhv etməye nail olurlar.

Elə uzağa getməyək, 20-ci əsrin əvvəllərində Azərbaycan dövlət müstəqilliyini qazansa da, onu qoruyub, saxlamağı bacardı. Çünkü cəmiyyətdə birlik mövcud deyildi. İkincisi, hakimiyət iddiasında olan insanların sayı kifayət qədər çox idi, üçüncüsü isə, əhalini bir araya gətirib bir bayraq altında birləşdirməyi və müstəqilliyi inkişaf etdirməyi bacara biləcək lider yox idi. Məhz bu cür boşluqdan istifadə edən Rusiya çətinlik çəkmədən Azərbaycanı işgal edib, dövlətçiliyinə son qoydu. Allahımıza min dəfələrlə şükürler olsun ki, 1991-ci ilin oktyabrın 18-də Azərbaycanın yenidən müstəqil dövlətciliyini bərpa etmək lütfünü bəxş etdi. Təəssüf ki, yənə də ötən əsrin əvvəllərində baş vermiş səhvler təkrarlanmağa başladı. O dövrde ölkəmizdə baş verən xaos və anarxiya, hakimiyət uğrunda savaş dövlət müstəqilliyinin məhv olunması təhlükəsi ilə üzləşdirmişdir. Müxtəlif vasitələrlə hakimiyəti zəbt etmiş AXC-Müsavat cütlüyü ölkənin müstəqilliyini məhv olmaqdan, xalqı üzləşdiyi bələldən xilas etmək gücünə və imkanına malik deyildi. Xalq problemlərin aradan qaldırılması, erməni terror maşınının torpaqlarımızın işğal etməsinin qarşısının alınmasının, sosial-iqtisadi məsələlərin həll edilməsi üçün AXC-Müsavat iqtidarına çağırışlarla müraciətlər etsələr də, bu çağırışlara, etirazlara əhəmiyyət verilmirdi. Əksinə, AXC-Müsavat iqtidarı narazı xalqın üzərinə güc strukturlarını göndərir, onları zor gücünə sakitləşdirməyə çalışır. 1993-cü ilin iyun hadisəleri ölkə daxili ağır durumun kulminasiya nöqtəsi oldu. Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi qəçiləz id. Ancaq aydın təfəkkürli ziyalılar, böyük xalq kütülləri vətəndaş müharibəsindən qaçmağın və ölkənin düşdürübü böhranın çıxarması yolunu Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyətə gəlməsində gördülər. Bu məqsədə ölkə ziyalıları 1992-ci ilin oktyabrın 16-da o dövrün ən populyar, sevilən və seçilen qəzeti olan "Səs" qəzeti vasitəsi ilə Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevə müraciət ünvaniladı. "Azərbaycan Sizin sözünüzü gözləyir" başlıqlı müraciətdə deyildi: "Möhtərem Heydər bəy! Hamımız görürük ki, respublikamızın, xalqımızın vəziyyəti gündən-güne ağırlaşır. Azərbaycan sözün əsl mənasında siyasi, mənəvi böhran keçirir. Bunun da əsas səbəbi son illər respublikada mövcud olan və getdikcə daha da güclənən hakimiyət böhranıdır. Ali hakimiyət və idarəetmə orqanları Konstitusiyaya zidd, "real vəziyyətə uyğun" fealiyyət göstərməklə, əslində ifləc vəziyyətinə düşmüdü. Bir çox dövlət orqanları heç bir hüquqi əsas olmadan yaradılıb fealiyyət göstərir".

Ulu Öndərimiz "Ses" qəzeti vasitəsi ilə ziyalıların müraciətinə cavab məktubunda qeyd edir ki...

Ziyalıların Ulu Öndərə ünvanlanan müraciətində qeyd olunur ki, indiki vəziyyətdə bu çətin, məsuliyyətli işi respublikada öz üzərinə götürməyə qadir yeganə şəxs Sizsiniz! "Uzun illər əldə etdiyiniz dövlət quruculuğu

Qarşıya qoyulan vəzifələrə nail olundu

təcrübələrinizə əsaslanaraq. Siz qısa müddətdə Azərbaycanda geniş xalq kütłəsinə əhatə edəcək çox böyük, güclü, nüfuzlu və işlek bir partiya yaratmağa qadırsınız. Buna görə də Azərbaycanın demək olar ki, bütün bölgelərində aparılan ictimai rey sorğularının nəticələrinə və bizim təşkilat komitəsinə daxil olan minlərlə şifahi və yazılı vətəndaş təkliflərinə əsaslanaraq belə bir qənaətə gəlirik ki, yaratmaq istədiyimiz Yeni Azərbaycan Partiyasına bu gün rəhbərlik etməyə qadir olan yeganə mütləq lider. Siz ola bilərsiniz və yalnız bu halda yaranmaqdə olan partiya öz qarşısına qoyduğu məqsədə çatar, respublikanın bütün zümərlərindən olan xalq kütłəsini öz ətrafında birləşdirərək Azərbaycanın siyasi, iqtisadi həyatında mövcud olan boşluğu doldurur, dövlət quruculuğu işlərində öz layiqli töhfəsini verə bilər. Əminlik ki, Yeni Azərbaycan Partiyası müdrik aqsaqqalımız Heydər Əliyevin ətrafında birləşəcək dərin zəkali, təmiz əxlaqlı, yüksək mədəniyyətli, müstəqil düşüncəli, milli qururlu, peşəkar insanların siyasi partiyasına çevriləcəkdir. Əgər bu partiyanın bünövresini Sizin kimi güclü dövlət xadimi qoyarsa, o, uzun illər xalqımızın bir neçə nəsl üçün da siyasi yetkinlik məktəbi olar. Biz Yeni Azərbaycan Partiyasını yeni düşüncə tərzli insanların Sizin ətrafınızda sıx birləşdiyi müteşəkkil, güclü, aparıcı qüvvəyə malik bir partiya kimi görürük. Ənanıq ki, Azərbaycanımızın bugünü, sabahı naminə başqa partiya, qurum və cəmiyyətlərin vətənpərvər üzvləri də həllədici anda məhz bu partianın mövqeyində dayanacaqlar. Yeni qüvvələrin öncülü, aparıcısı Sizin kimi şəxsiyyət olarsa, tezliklə müstəqil respublikamızın inkişaf istiqamətləri həm müyyənələşdirilər, həm də uğurlu addımlar atılaraq.

Ziyalıların müraciətinin sonunda bir də qeyd edilir ki, müraciətə minlərlə Azərbaycan vətəndaşı qoşulmağa hazırlıdır: "Hələlik isə ilk addım olaraq bunu bir qrup ziyalılar adından biz edirik. Biz həm öz, həm də on minlərlə respublika əhalisi adından Sizdən xahiş edirik ki, yaradılmaqdə olan Yeni Azərbaycan Partiyasına rəhbərlik etməyə razılıq verəsiniz. Azərbaycan Sizin sözünüzü və qəti qərarınızı gözləyir". Ürəyi hər zaman xalqının istək və arzuları ilə döyünen Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev ziyalıların müraciətinə müsbət münasibət bildirdi. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev 1992-ci il oktyabrın 24-də "Ses" qəzeti vasitəsi ilə ziyalıların müraciətinə cavab məktubunda qeyd edir ki, Azərbaycanın bugünkü həyatı və gelecek taleyi ilə bağlı bu problemlər də Məni narahat edir: "Lakin Sizin müraciətinizə cavab verərkən yuxarıda göstərilən məsələlərə daha önce diqqət yetirməyi lazımlı birlər. Zənnimcə, onların ən qısa müddədə həlli müstəqil Azərbaycan dövləti üçün son dərəcə vacibdir. Azərbaycanın çağdaş və gelecek taleyi ilə bağlı bu problemlərinə bigənə qalmağa heç kəsin haqqı yoxdur. Güman edirəm ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin gələcək həyatının və fealiyyətinin əsasını teşkil edən demokratiya və siyasi plüralizm şəraitində Sizin müraciətinizə göstərilən yeni Azərbaycan siyasi partiyasının yaradılması obyektiv zərurətdən doğulur. Belə partiya Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edərək, yeni müstəqil Azərbaycan dövlətinin möhkəmləndirilmesində və inkişafında tarixi rol oynaya bilər. Əgər belə partiya yaradılsara, onun fealiyyətində fəal iştirak etməyə hazırlam".

Azərbaycanı dünyada öz gücü, qüdrəti və inkişafı ilə seçilən Qalib bir dövlətə çevrilib

Azərbaycanın uğurlu inkişafını şərtləndirən əsas başlıca amillərdən biri də Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev ölkə Prezidenti İlham Əliyev kimi uzaqqorən, müdrik, dahi siyasetçi yetişdirməsidir. Ulu Öndər Heydər Əliyev 1 oktyabr 2003-cü ilde prezident seçkiləri ərefəsində Azərbaycan xalqa müraciətində demisidir: "Üzümüz Size- həmvətənlərimə tutaraq, qarşidan gələn prezident seçkilərində prezyidentliyə namızəd, mənim siyasi varısim, Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin I müavini İlham Əliyevi dəstekləməyə çağırıram. O, yüksək intellektli, praqmatik düşüncəli, müasir dünya siyasetini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyətdir. Sizi əmin edirəm ki, həm İlham Əliyev, həm də Yeni Azərbaycan Partiyası bundan sonra da xalqımızın ən layiqli övladlarını öz ətrafında sıx birləşdirərək Azərbaycan dövlətinin inkişafı və xalqımızın firavənliliyi yolunda çox işlər görecəklər. Ənanıq ki, mənim axıra çatdırıbilmə

diyim taleyülü məsələləri, planları, işləri Sizin köməyiniz və dəstəyinizle İlham Əliyev başa çatdırı biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və geləcəyinə böyük ümidi bəsleyirəm".

Ötən 21 il ərzində Prezident İlham Əliyev Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin başlatdığı bütün işləri yüksək səviyyədə həyata keçirib, başlıcası Azərbaycanı dünyada öz gücү, qüdrəti və inkişafı ilə seçilən Qalib bir dövlətə çevirib, Ata vəsiyyətini yerinə yetirib. Eyni zamanda, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev son 21 ilde gördüyü fundamental işlər Onun 2003-cü il prezident seçkiləri ərefəsi xalqa görüşündə verdiyi bütün vədləri yerinə yetirdiyini göstərir. Cənab İlham Əliyev Prezident kimi fealiyyətə başladığı ilk gündə iqtisadi artımın qeyri-neft sektorunun hesabına olmasına qarşıya mühüm vəzifə kimi qoydu, "neft kapitalını insan kapitalına çevirək" tezisini irəli sürdü.

Qələbələrimizin uca zirvəsi torpaqlarımızdan işğaldan azad edilmişdir

Birmənali şəkildə demək olar eldə olunan qələbələrimizin uca zirvəsi 2020-ci il sentyabrın 27-də başlayan 44 günlük Vətən müharibəsi ilə 30 il işğal altında olmuş torpaqlarımızın erməni işğalından azad edilmişsi Azərbaycan Prezidenti, Yenilməz Sərkərdə, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin ata vəsiyyətini yerinə yetirməsidir. 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış qələbə Azərbaycan tarixinə qızıl hərflər yazıldı. 2020-ci ilde Mütəffəv Ordumuz Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ərazi bütövlüyünü bərpa etdi, műqəddəs Qarabağımız işğaldan azad olundu. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev Qarabağın incisi olan Şuşanın işğaldan azad olunması mühəsəni Azərbaycan xalqına çatdırarkən demişdir: "Mən bu gün, eyni zamanda, Ulu Öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, Onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürəyimdə dedim, xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Qələbədir! Şəhidlərimizin, Ulu Öndərin ruhu şaddır bu gün! Gözün aydın olsun, dünya azərbaycanlıları!".

2023-cü ilin sentyabrın 19-da başlayan və 23 saat 44 dəqiqə çəkən antiterror tədbirləri ilə Azərbaycan Qarabağ bölgəsi üzərində suverenliyini tam bərpa etdi. Bu gün işğaldən azad edilən ərazilərimiz rahat nefəs alır. Aparılan genişməqyaslı quruculuq, pərpa, tikinti işlərindən sonra insanlar öz doğma yurd-yuvalarına qayıdır. Bütün bunlar Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu siyasetin ve bu siyaseti uğurla davam etdirən Fətəh Sərkərdə, Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin xeyirli, gərkli fealiyyətinin bəhrəsidir. Bu baxımdan demək olar ki, Azərbaycan dövlətinə və xalqına böyük zəfərlər, qələbələr getirən Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin ideyaları, əsasını qoyduğu siyaset Azərbaycan dövləti var olduğunu yaşayacaq".

İLHAM ƏLİYEV

Milli mətbuatın 150 illik tarixinin özünəməxsus yeri olan "Səs" qəzeti çətin, mübarizələrlə dolu şərəfli yol keçib. Müstəqil Azərbaycanın demokratik inkişaf yolunda müstəsnə xidmətləri olan, yarandığı zamandan xalqın səsini səsində birləşdirərək, dünyaya Azərbaycanın səsini çatdırıran "Səs" qəzeti artıq 34 yaşıını qeyd edir.

Çap olunmağa başladığı ilk günden elektronik heyatında tanınan, Azərbaycan həqiqətlərinin xalqa çatdırılmasında obyektivliyi ile seçilən "Səs" bir mətbə orga kimi hər zaman oxucu diqqətində olub. Bu mətbə orga ədalətə, haqqə səslədi milyonlarla insanları. Təlatümlü zamanda xalqın səsini ucałdı. Müstəqilliye gedən yolda, "Qoy ədalət zəfer çalsın" prinsipini əsas götürərək qısa zaman məsafəsində Azərbaycanda bu qələbənin tətənəsini səhifələrində dərc etdi. Öz çıxmışlı oxucularının ümidiñi doğrultdu. Bu gün "Səs" qəzeti mətbuatımızın, azad sözün inkişafına öz mühüm töhfəsini vermekdədir. Məqalələri, analitik və təhlil yazıları ile insanların məlumatlandırılması, maarifləndirilməsi kimi mühüm missiyani uğurla həyata keçirir. Təsis edildiyi günden bu günədək "Səs" qəzeti en yüksək qiyməti də elə, mehz "Səs" qəzeti mənim üçün en əziz qəzətdir", - deyən Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev verib.

HƏQİQƏTLƏRİ GENİŞ İCTİMAİYYƏTƏ ÇATDIRAN YEGANƏ MƏTBÜ ORQAN

İlk nömrəsindən bu günə qədər tutduğu yolu davam etdirərək, amalının müdafiəcisi tek zamanın səsini bəyan edib. Azərbaycanın 34 illik tarixi səhifələrinə hekk olunub. "Səs" ictimai-siyasi qəzeti yaşadığı zamanın hesabatında qürurla, dəyanetle dayanıb çağdaş dünyamıza həqiqətləri çatdırıb. 34 ilde saxta tarixdən deyil, zamanın həqiqətlərindən, burulğanlı, təlatümlü, mübarizəli, mücadile ilə dolu bir dövründən - müstəqilliymizdən söz açıb. Zamanımız üçün fəxarətə səhifələdiyimiz səhifələrde milli düşüncə, milli qeyrət, heysiyət, qəhrəmanlıq, azadlıq kimi məfhumlarla qarşılaşıraq. Milli mətbuatımızda çekisi, yeri olan "Səs" qəzətinin çağdaş dünyamızın aynası və tərəzisidir.

Tarixə səyahət edərək bildirək ki, "Səs" qəzətinin yaranması 1990-ci illerin hadisələri ilə - Azərbaycanda milli-azadlıq hərəkatının başlaması ilə bağlıdır. Həmin illərdə Azərbaycanda yaşanan ictimai-siyasi böhran, Ermenistanın ölkəmizə qarşı işgalçılıq və soyqırımı siyaseti, olduqca ağır sosial-iqtisadi durum, insanların üzləşdikləri çətinlikləri qəzet səhifələrində işqlandırıldı. Gerçeklik qəzətin səhifələrinə yol açdı. Real mənzəreni geniş ictimaiyyətə çatdırıran yeganə mətbə orga "Səs" qəzeti idi. "Səs" qəzeti o zaman Azərbaycanda daha çox oxunan, əldən-ələ gəzen mətbə organa çevrilmişdir. "Səs" üçün yaşanılan illər hamar olmayıb. Elə ilk addımından təzyiqle üz-üzə qalıb, sonralar qəzətə dəfələrlə hücumlar edilib. Lakin bu hərəkətlər vətəni sevən, həqiqətən, Vətən keşiyində duran qəzətin fədakar kollektivini haqq-ədalət yoldan, milli mücadilədən çəkindirməyib. AXC-Müsəvət hakimiyəti illərində bu qəzətə qarşı davamlı basqılar, hücumlar baş qaldırılır, orada çalışan qəzət heyətinə təhdidlər yağdırılır. Hətta bir neçə dəfə qəzətin redaksiyasına silahlı hücumlar da təşkil olunmuş, jurnalistləre xəsarətlər yetirilmişdi. Ancaq bütün burlara baxmayaraq, nəşr öz fealiyyətini qətiyyətələ davam etdirir, heç bir təhdidən, hücumlardan çəkinmədiyini sübuta yetirirdi. Qeyd etmək yerine düşərdi ki, o dövrə ölkə regionları arasında Naxçıvan daha çətin durumda idi. Bu bölgənin problemlərini, insanların üzləşdikləri çətinlikləri real şəkildə geniş ictimaiyyətə çatdırı-

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

SƏS 34
Qəzet 11 yanvar 1991-ci
ildən nəşr olunur

34 illik şarəflə tarixi yol!

MÜSTƏQİL VƏ DEMOKRATİK MƏTBUAT NÜMUNƏSİNƏ ÇEVİRİLMİŞDİR

Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin siyasi kursunun davamçısı Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanın inkişafı və çicaklanması, xalqın rifahının yüksəlməsi yoluñda görüdüy Möhtəşəm işlərin işqlandırılması və əhaliyə çatdırılmasında "Səs" qəzeti öz yoluñda davam etdirir. Bu gün dövlətə, dövlətçilik ənənələrinə sadıq qalan "Səs" qəzeti bir sıra mətbə organlar kimi dövlət qayğısı ilə əhatə olunub. "Səs" qəzeti bu gün də dövlətə, YAP-in siyasi kursuna, daşıdığı dəyərlərə sadıqdır və daim bu amal uğrunda çalışır. Zamanla ayaqlaşan qəzət dövrün tələbələrinə cavab verir, yenilənir, müasir texnologiyala sahibdir.

"Səs" in 20 illik yubileyində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev təbrük məktubunda bildirmişdir: "Azərbaycanın ilk müstəqil mətbuat organlarından olan "Səs" qəzətinin kollektivini fealiyyətə başlamağı 20 illik yubileyi münasibətə təbrük edir. İlk nömrəsi gərgin ictimai-siyasi proseslərin cərəyan etdiyi müəkkəb dövrə, 1991-ci ilin yanварında işq üzü görmüş "Səs" qəzeti qısa zamanda əsl müstəqil və demokratik mətbuat nümunəsinə çevrilmişdir. Cəmiyyətdə siyasi plüralizme böyük ehtiyac duyulduğu həmin illərdə, qəzət müxtəlif ictimai-siyasi dairələrin, sağlam düşünceli vətənpərvər ziyalıların tribunasına çevrilmiş, vətəndaşları narahat edən məsələləri, dövrün aktual problemlərini cəsərətə ictimai müzakirəyə çıxarmış, müxtəlif yönlü təqib və tezyiqlərə baxmayaraq öz mübariz mövqeyində geri çəkilməmişdir".

Bu gün qəzətin bazasında "Səs" informasiya Agentliyi və SəsTV fealiyyət göstərir. Mətbə organ hər zaman olduğu kimi, heç şübhəsiz ki, bundan sonrakı dövrə də öz missiyasını yerine yetirəcək. Sağlam əqidə, milli özünüdərkən ruhunda köklənmiş insanları etrafında birləşdirən "Səs" qəzeti Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ideyalarını qətiyyətə təbliğ edib, müasir Azərbaycanın inkişafından, onun müasirleşməsindən, əhalinin sosial rifahının yüksəlməsindən söz açır. Zəfər tariximizi səhifələrinə hekk edən qəzət bu gün Büyük qayıdışından, abadlıq-quruculuq işlərindən yazır. Mehz bunun nəticəsidir ki, qəzətin oxucularının sayı gün-gündən artır. Sosial şəbəkələrdə on minlərlə izleyicisi var.

Bəli, "Səs" qəzeti müstəqil mətbuat tariximizdə özünəməxsus yeri, dəst-xətti, eləcə də, şərefli tarixçəsi olan mətbuat organıdır. Azərbaycan cəmiyyətinə, dövlətçiliyinə sədaqət amalıdır ki, şərefli yoluñda neçəneçə onillikləri yaşayacaq.

"Səs" qəzətinin 34 illik yubileyi münasibəti ilə əməyi olan kollektivin hər bir üzvünü təbrük edir və onlara dövlətçilik və milli maraqlar uğrunda yaradıcılıq uğurları arzulayıraq. Qoy həmişə qələmimiz iti, sözümüz kəsərlə olsun.

Zümrüd BAYRAMOVA

və bu cavab da "Səs" qəzətində yer aldı. Ümummilli Liderin hakimiyətə gəldikdən sonra "Səs" qəzətini özü üçün doğma qəzət adlandırmaşı da, mehz bu mübarizliyə verilen qiyməti idi.

1991-ci ilin 11 yanvar tarixində ilk sayı işq görən qəzət elə həmin zamandan bu güne qədər əqidə və prinsipini rəhbər tutaraq, dövlətimizin qarşısında duran çətin sınaqları def etmək üçün silahlı. Azərbaycanın müstəqilliyinin yaşıdı olan qəzət bu çətin dövrə azadlıq istiqlalçısı kimi tarixi zamanla bərabər addimlaşdı, şərefli bir yola körpü saldı və fealiyyəti dövründə xalqın sevimli mətbuat organına çevrildi. Azərbaycan dövlətçiliyinin, Ulu Önder Heydər Əliyev ideyalarının yaşadılması, təbliğ, Azərbaycana xidmet idə xalqda bu sevgini oyadan.

MƏTBUAT ÜÇÜN NÜMUNƏVİ MƏKTƏB

Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyundə xalqın çağırışı ilə hakimiyətə qayıdışından sonra dövrə isə Azərbaycan mətbuatının inkişafında tamamilə yeni mərhələ başlandı. Azərbaycanda söz və mətbuat at azadlığının, müstəqil mətbuatın əsasını qoymuş lider kimi böyük ehtiramla anılır. Həmin dövrən respublikada mətbuat orqan-

təbliği edib. "Səs" qəzeti bu gün də bu şərefli missiyanın daşıyıcısıdır. Belə ki, YAP-in ideyalarının ən feal təbliğatçısı kimi çıxış edir. Partiyanın fealiyyətinin təbliğində və işqlandırmasında qəzətin özünəməxsus rolu var. YAP-in mövqeyini, siyasi kursunu müdafiə edən qəzətlər sırasında "Səs" qəzəti öz ardıcılılığı, mübarizliyi və məqsədyönüyü ilə seçilir.

"Səs" in yolu Azərbaycan mətbuatı üçün nümunəvi məktəbdır. Bu gün təvazökarlıqdan uzaq olsa da, bildirək ki, "Səs" qəzətinin milli mətbuatımızda özünəməxsus yeri var. "Səs" bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, YAP-in Sədri İlham Əliyevin siyasi xəttini, fealiyyətini çox feal, qətiyyətli şəkildə işqlandırır. Qəzət ölkədə və dünyada baş verən hadisələri, insanların fikirlərini, əldə olunan uğurları ve problemləri səhifələrində dərc edir. Obyektiv, peşəkar qələm cəmiyyətin maraqlarına, vətəndaş cəmiyyətinin inkişafına xidmet edir. Bu da öz ədalətli mövqeyində dönməz olan "Səs" in ictimai-siyasi qəzət kimi nüfuzunu, populyarlığını daha da artırır və qəzətin oxucu auditoriyasını bir qədər de genişləndirir.

İLHAM ƏLİYEV: "1991-Cİ İLİN YANVARINDA İŞQ ÜZÜ GÖRMÜŞ "SƏS" QƏZETİ QISA ZAMANDA ƏSL

Böyük Qayıdış: əzəli torpaqlarımız yenidən dirçəlir

Prezident İlham Əliyev: "Biz dünya tarixinə nəzər salsaq görərik ki, işğaldan və dağıntıdan əziyyət çəkmiş heç bir ölkə öz ərazilərini bu templə və bu keyfiyyətlə bərpa etməyib"

Yola saldığımız 2024-cü il bütün sahələrdə olduğu kimi, Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf baxımından da uğurlu il olmuşdur. Azərbaycanın iqtisadiyyatı inkişaf etmişdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yanvarın 7-də yerli televiziya kanallarına müsahibəsində bildirdiyi kimi, "İnkişaf templəri, bugünkü dünyanın menzəresinə nəzər salsaq, məsbət sayila bilər. Yəni, ümumi daxili məhsul 4 faizdən çox artmışdır. Əslində, bizim üçün əsas göstərici qeyri-neft sektorunun inkişafıdır. Çünkü bildiyiniz kimi, biz son vaxtlar neft hasilatında tənəzzülə üzləşmişdik və hesab edirəm ki, aparılan danışqlar, göstərilən səyər neticəsində artıq bu tənəzzülə son qoyulacaq və neft hasilatı sabit qalacaq. Beləliklə, neft hasilatının azalması bundan sonra ümumi daxili məhsula mənfi təsir göstərməyəcək. Ona görə biz ümumi iqtisadi göstəricilərə nəzər salıqda, ilk növbədə, qeyri-neft sektorunun parametrlərini nəzərə alırdıq. Burada da inkişaf daha uğurludur, 6 faizdən çox artıb. Nəzəre alsaq ki, artıq uzun illər bizim iqtisadi inkişafla bağlı əsas hədəflərimizdən biri sənaye istehsalının artırılmasıdır, qeyri-neft sənaye sektorunda artım daha da yüksəkdir. Bu, 7 faizdən çoxdur. Yəni, əger dünya iqtisadiyyatının artım templərinə və inkişaf etmiş ölkələrin inkişafına, yaxud da ki, tənəzzülə nəzər salsaq, görərik ki, Azərbaycan iqtisadiyyatı uğurla inkişaf edib. Əlbətte ki, bunun təməlinde düşüñülmüş siyaset dayanır".

"BİZ ÜÇ İL ƏRZİNDƏ 10 YAŞAYIŞ MƏNTƏQƏSİNƏ KECMİŞ KÖCKÜNLƏR QAYTARA BİLMİŞİK"

44 günlük Vətən müharibəsində qazandığımız Zəfər ölkəmizin həyatında yeni bir dövrün başlangıcı oldu. Bu Zəfər regionda sülhün və təhlükəsizliyin təminatında əhəmiyyətli rol oynayaraq yeni reallıqlar yaratmış oldu. 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan 30 ile yaxın işğal altında olan torpaqları düşmən tapdığından azad etdi ve Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev tərəfindən təsdiqlənən mükəmməl hərbi strategiya və taktika döyüş meydanında Azərbaycan Ordusunun "Dəmir yumruq" əməliyyatını sürətə həyata keçirməye imkan verdi. Azərbaycan Ermənistanın belini qırmaqla öz torpaqlarını düşmən tapdağından azad etdi. XXI əsrin müharibəsini aparan Azərbaycanın hərbi gücü, qüdrəti 44 günlük müharibə zamanında özünü göstərdi. Xatırladaq ki, Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə rəşadətli Ordumuzun 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığı Zəfər 30 ile yaxın

doğma yurdun həsrətini çəkən keçmiş məcburi köckün hemvətənlərimizin işğaldan azad edilmiş ərazilərdəki doğma yurd yerlərinə qayıtmasına imkan yaratmış oldu. Köckünlük hayatı yaşıdları dövrde onlar daim dövlətimizin diqqət və qayğısı ilə əhatə olundular. Bu sahədə Ulu Önder Heydər Əliyevin

müəyyənləşdirdiyi və Prezident İlham Əliyevin davam etdiridi strateji xətt keçmiş məcburi köckünlərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılmasına, sosial müdafiəsinin, məşhullüğünün təmin olunmasına istiqamətləndi və ardıcılıqla həyata keçirilir. Artıq davamlı olaraq işğaldan azad olunan ərazilərimizə əzəli sakinlər Prezident İlham Əliyevin tapşırıqına uyğun olaraq, işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramına əsasən, yenidən qurulan ərazilərə qayidirlar. "Biz üç il ərzində 10 yaşış məntəqəsinə keçmiş köckünləri qaytarıb. On minden çox köckün artıq evlərə təmin edilib və orada yaşayır. Bütövlükde 30 minə yaxın insan orada yaşayır, müxtəlif vəzifələrdə çalışırlar, inşaata, dövlət işlərində və digər sahələrdə. Bu il üçün bizim planlarımızda dəha 20-yə yaxın yaşış məntəqəsinə keçmiş köckünləri qaytarmaqdır", - deyən Prezident bildirib ki, o şəhər və kəndlərin adları artıq seçilib, layihələr icra edilir: "Bir çox kəndlərdə, şəhərlərdə indi inşaat işləri gedir və bu ilin sonuna qədər 30-a yaxın yaşış məntəqəsində keçmiş köckünlər meskunlaşacaqlar. Biz əsas infrastruktur layihələrini yəqin ki, bir-iki ilə başa çatdıracaq. On çox vəsait bu layihələrə gedir. Çünkü 60 kilometrdən çox tunellər, köprülər, elektrik stansiyaları, su anbarları inşa edilir. Biz artıq orada 30-dan çox su elektrik stansiyasını işə salmışq, dəmir yolları çəkmışk. Yəni, bütün bunlar əsas maliyyə yükü götürür. Təqribən 2-3 ildən sonra əsas infrastruktur layihələri başa çatacaq və ondan sonra yaşış fondunun yaranmasına istiqamətləndirilecek məbləğ də böyük olacaq. Amma yenə de əger biz dünya tarixinə nəzər salsaq görərik ki, işğaldan və dağıntıdan əziyyət çəkmiş heç bir ölkə öz ərazilərini bu templə və bu keyfiyyətlə bərpa etməyib".

"MÜHARİBƏ BAŞA ÇATANDAN DƏRHAL SONRA DEMİŞƏM Kİ, BİZ QARABAĞI CƏNNƏTƏ ÇEVİRƏCƏYİK"

Azərbaycan bu gün quruculuq meydanında imza atlığı lahiyələri ilə sözünü deyir. İşğaldan azad olunan ərazilərdə böyük abadlıq-quruculuq işləri davam etdirilir. Bildiyimiz kimi, azad olmuş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur yaşıl enerji zonası elan edilmişdir. Bu və ya digər layihələr çox böyük perspektivə malikdir. Təhlükəsiz yaşayışı və dövlət idarəetməsini təşkil etmək, şəhər,

qəsəbə və kənd yaşayış məntəqələrinin tikintisini və dayanıqlı infrastruktur təminatını həyata keçirmək, müasir standartlara uyğun xidmətlərin yaradılmasını təmin etmək və s. prioritət məsələ olaraq qarşıya qoyulub və əhalinin doğma torpaqlarına geri qayıdışının yüksək səviyyədə təminatı istiqamətində davamlı layihələr həyata keçirilir. İnkışaf strategiyası nəticəsində dünya miyasiñda sabit və dayanıqlı iqtisadiyyatı, eləcə də böyük maliyyə resursları olan, qlobal enerji təhlükəsizliyinin təminatında strateji rol oynayan Azərbaycan postpandemiya və postkonflikt dövründə keyfiyyətə yeni olan və 2022-2030-cu illəri əhatə edən strateji inkışaf mərhələsinə daxil olub. Uğurla həyata keçirilən sosial-iqtisadi islahatlar milli iqtisadiyyatın davamlı inkişafını, müasir sosial-iqtisadi infrastruktur quruculuğu proseslərinin süretlənməsini, insan kapitalının davamlı inkişafını təmin edir. "Biz burada da həm peşəkarlıq, həm də çox ciddi yanaşma göstəririk. Burada sadəcə olaraq, səhəbat maliyyə resurslarından getmir, yəni, resurslar ola bilər, amma gərək sənin insan potensialın olsun. Yəni, biz son illər ərzində kadr hazırlığına da böyük investisiyalar qoymuşsəy, texniki imkanlarımız da genişdir. Orada aparılan işlərin böyük hissəsi Azərbaycan şirkətləri tərafından görülür", - deyən Prezident bildirib ki, ikinci yerde Türkiyə şirkətləridir. Onlar daha çox tunellər, köprülər, dəmir yolları layihələrində iştirak edirlər. Dövlət başçımız bizdə çox ciddi texniki potensial, kadr potensialı, maliyyə resursları və güclü düşünülmüş siyaset olduğunu qeyd edib: "Onu da bildirməliyəm ki, bütün yaşış məntəqələrinin layihələndirilməsi və ərsəyə gəlməsi ən yüksək standartlara cavab verir. İndi gedin, istənilən yaşış yerinə baxın, nə qədər rahat evlər, istər manzıl olsun, istər fərdi ev olsun, bütün infrastruktur, iş yerləri. Artıq iki sənaye parkı fəaliyyət göstərir. Təsəvvür edin, Ağdam şəhərində yaradılmış sənaye parkının məhsulları indi xaricə ixrac edilir. Şəhər dağılıb, amma burada sənaye müəssisələri artıq fəaliyyət göstərir və xaricə mehsul ixrac edir".

Bugünkü günümüzün reallığı, əsas hədəf Qarabağın ərpası və Böyük Qayıdış strategiyasının reallaşdırılmasıdır. Azad edilən şəhər və kəndlərimizin yenidən qurulması, öz yurd-yuvalarından didərgin düşən soydaşlarımızın evlərinə qaytarılması əsas məsələlərdən. Əlbəttə ki, bu gün işğaldan azad edilmiş ərazilərdə aparılan bərpə-quruculuq işləri planlı şəkildə həyata keçirilir. Böyük Qayıdış üçün lazımi tədbirlər həyata keçirilir və bu ərazilərdə reallaşdırılan infrastruktur layihələr və tədbirlər bir daha sübut edir ki, əzəli torpaqlarımız yenidən dircəlir, inkişaf edir, geniş abadlıq və quruculuq meydanına çevrilir. "Mən müharibə başa çatandan dərhal sonra demişəm ki, biz Qarabağı cənnətə çevirəcəyik. Əslində, onsuz da bura öz təbii quruluşuna, gözəlliyyinə görə cənnətdir. Amma müasir infrastruktur, yaşış yerləri, iş yerləri, rahatlıq - bura doğrudan da dünyadan ən gözəl yerlərdən birinə çevriləcək", - deyə Prezident müsahibəsində bildirib.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

www.sesqazeti.az

"BU İLİN SONUNA QƏDƏR 30-A YAXIN YAŞAYIŞ MƏNTƏQƏSİNDE KEÇMİŞ KÖCKÜNLƏR MƏSKUNLAŞACAQLAR"

Tolerantlığın bir dəyər formasına çevrilmesi məntiqidir

Tolerantlıq artıq bəşəri bir dəyər hesab olunur, çünki məhz fərqli mədəniyyətlərə, dini inanclarla, adət-ənənələrə malik insanlar arasında münsibətlərin tənzimlənməsində rolü əvəzsizdir. Təsadüfi deyil ki, tolerantlıq artıq dövlətlər səviyyəsində xüsusi siyasi kurs olaraq qəbul olunmaqdadır. Dini dözümlülüyü, birləşməsi şəhərin və ən əsası da, sülhün qaranti olan tolerantlığın bir dəyər formasına çevrilmesi tamamilə məntiqidir.

edir ve bizim dini inancımız neinki qarşılardaların, hətta onlarında dözümlülükün belə kəskin şəkildə eleyhinədir.

Bilirik ki, tarix boyu xalqımıza məxsus olan ərazilərdə tekce İslam inancına sahib olan insanlar yaşamayıblar. Bize məxsus olan coğrafiyada yaşayan insanların bir çoxları müxtəlif dövrlərdə bütperəstlik, zərdüştlik, yəhudilik, xristianlıq kimi inanclarla sahib olublar. Belə inancılar, fərqli dini adət-ənənələr belə zaman-zaman azad şəkildə yayılıb da. Fərqli sivilizasiyaların qoşlaşdırma yerləşən Azərbaycanda tarixen mövcud olan tolerantlıq ənənələri günümüze qədər gəlib çatıb. Hal-hazırda da əlkəmizdə həmin o tolerantlıq ənənələri qorunub saxlanılır. Yaxşı bilirik ki, dünyada baş verən müharibələrin motivində məhz etnik-dini anlaşılmazlıqlar olduğu halda, bizdə bu hemişəki kimi yene de yoxdur. Hələ də dünyanın ən inkişaf etmiş əlkələrində belə milli dözümlülük olduğu halda, əlkəmizdə dini mənsubiyetindən asılı olmayaraq kiməsə qarşı dözümlülük nümayiş etdirilmir. Dünyanın ən inkişaf etmiş əlkələrində hətta eyni dincə, eyni adət-ənənələrə, eyni mədəniyyətə mənsub təriqət-

İnsanın və insan həyatının bəşəriyyət üçün ən dəyərli sayılması fonunda bütün dünyada təhlükəsizliyin, əmin-amanlığın təmin edilməsi haqqı olaraq, ən planda durur və məhz belə bir teminat da elə tolerantlıq sayesində mümkün hesab olunur. Çünkü bütün qarşılardaların, ələxüsus da dini qarşılardaların, fərqli inanclarla, fərqli adət-ənənələrə olan dözümlülük hallarının qarşısının alınması baxımından tolerantlıq bir dəyər forması olaraq olduqca əhəmiyyətlidir və bunu təkbiz etmek mümkün deyil. Ona görə mümkün deyil ki, hazırda insanların əmin-amanlıq şəraitində yaşaması üçün əsas prioritətlərdən biri olan dini və milli tolerantlıq önəmi rol oynayır. Azərbaycan xalqının tolerantlığının tarix boyu hansı səviyyəde olduğu hər kəsə bəlliidir. Xalqımız ictimai-siyasi quruluşdan asılı olmayaq bütün dövrlerde öz tolerantlığı ilə çəçilir. Məhz dini və milli dözümlülük baxımından xalqımız bütün dünya xalqlarına nümunə belə sayılır desək, yanılmarıq. Təkcə cəmiyyətdə deyil, hər bir fərdin şüurunda belə milli və dini dözümlülük olduğunu təkbiz etmək mümkün deyil. Tarix boyu Azərbaycan ərazilərində müxtəlif dini inanclarla, müxtəlif milli mənsubiyetlərə, müxtəlif adət-ənənələrə sahib olan insanların olması elə tarixi reallıqda və bilirik ki, xalqımız hər zaman həmin insanların fərqli inanclarına da, fərqli mədəniyyətlərinə də hörmətlə yanaşır. Hansısa dözməzlik kimi birçə dənə de olsa hal müşahidə edilməyib, hansısa qarşılurma, hansısa hörmətsizlik olmayıb.

Reallıq ondan ibaretdir ki, ayrı-ayrı etiqad və inanclarla malik etnoslar belə min illər boyunca əlkəmizdə əmin-amanlıq şəraitində yaşayıblar. Belə bir şəraitdə yaşamları isə heç də təsadüfi sayılır və məhz xalqımızın tolerantlıq ənənələri ilə əlaqədardır. Xüsusən onu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, etnik-mədəni müxtəlifliklərin müxtəlifliklərin qorunub saxlanması belə təsadüfi deyil. Bütün bunlar məhz xalqımızın tolerantlıq ənənələrinin olmasına, eləcə də xalqımıza xas olan humanizmdən irəli gəlir. Əks halda, həmin o etnik-mədəni müxtəlifliklər səhəbet belə gedə bilməzdi və belə bir müxtəliflik əlkəmizdən ərazişində qətiyyən olmazdı. Azərbaycan xalqı məhz humanist xalq, tolerantlıq nümunəsi göstəren xalq olaraq bütün dünyada tanınır və burada xalqımızın inancının, İslami dəyərlərinin də əlbəttə ki, xüsusi yeri və rolü danılmazdır. Çünkü İslam əxlaqi insanlara, onların inanclarına, adət-ənənələrinə hörmətlə yanaşmağı tövsiyyə

ləri arasında belə dözümlülük müşahidə edildiyi halda, əlkəmizdə bunun əksini görməkdəyik və dözümlülünün nə dərəcədə olduğu göz öndündür. Məhz etnik temizləmə siyasetinə görə hazırda dünyanın 21 əlkəsində 12 milyonadək insan qəçqin və məcburi köçkü şəraitində yaşıdagı halda, buna uyğun, yaxud da oxşar bir hal əlkəmizdə qətiyyən olmayıb və yene de yoxdur. Ona görə önce qeyd etdəmək ki, dini və milli tolerantlıq baxımdan da Azərbaycanı dünaya nümunə olan əlkə hesab etməkdə haqqı olduğumuzə əminik. Azərbaycan vətəndaşları, əlkəmizdə yaşayan insanlar dini inanclarına, etiqadlarına, eyni zamanda, məzəhələrinə görə qətiyyən bir-birindən fərqləndirilmirlər. Əvvələ ona görə ki, xalqımız tolerantlıq ənənələrinə sadıqdır. Digər tərəfdən də öz humanizmi ilə seçilən Azərbaycan xalqı üçün tolerantlıq hər zaman kimi bərəyə formasına olaraq qəbul olunmalıdır. Hər zaman olduğu kimi indi də əlkəmizdə hansısa xoşagelməz halın baş vermesi, kimlərinse dini inanclarına, adət-ənənələrinə hörmətsizlik edilməsi, dözümlülük nümayiş etdirilməsi halının müşahidə edilməsi tamamilə mümkünüsüzdir.

Onu da diqqətə çatdırmaq yerinə düşərdi ki, Azərbaycanda vətəndaşlar, insanlar dini inanclarına, etiqadlarına, məzəhələrinə görə qətiyyən bir-birindən fərqləndirilmər və hətta bu məsələlər müvafiq qanunvericilik çərçivəsində belə tənzimlənir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının vicedənə ilə bağlı müddəalarının həyata keçirilməsi üçün müvafiq şəraitin yaradılması, dini etiqad azadlığı ilə əlaqədar qanunvericilik aktlarına riayət olunmasına nəzarətin təmin edilməsi, dini qurumların qeydiyyata alınması Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən müvəffəqiyətə həyata keçirilir. Etnik dini tolerantlıq bütün dünyada mütərəqqi demokratik dəyərlərdən biri kimi qəbul edildiyi bir zamanda bu tolerantlıq forması Azərbaycan cəmiyyətinin nümunəvi normalarına çevrilib. Azərbaycan Respublikası bu gün çoxmilləti və çox konfessiyalı dövlət kimi dünyaya birliyinə hörtərfli integrasiya siyasəti həyata keçirir. Hazırda əlkəmizdə bütün dini icmaların ərəbər hüquqlara malik olması da məhz həmin bu siyasetin məntiqi nəticəsi olaraq qəbul edilir. Həmçinin şəksiz-şübəhəz qəbul edilir ki, tolerantlıq bir dəyər formasına çevrilib.

Inam Hacıyev

150 yaşlı milli mətbuatın 34 illik "Səs"'i

Mətanət Məmmədova

34 il öncə, ölkənin ictimai-siyasi həyatının mürəkkəb dövründə mətbu salnaməmizə yeni bir qəzet daxil oldu - "Səs" qəzeti. Yarandığı gündən səhifələrində dərc olunan gündəmin nəbzini tutan maraqlı yazılarla, operativ xəbərlərlə birincilər sırasında olan "Səs" müstəqilliyimin bərpasının ilk illərində doğru sözlü və dövrün güzgüsü olduğu üçün saysız təqiblərə də məruz qalmışdır.

Yeni Azərbaycan Partiyasının 33 illik tarixinin arxivindən "Səs" qəzeti həmin dövrde Naxçıvan Muxtar Respublikasında yaşayan və fəaliyyət göstərən Ümummülli Liderimiz Heydər Əliyevin bütün çıxış və məruzələrini nəşr edən ilk mətbu orqanıdır. Elə bu səbəbdən də qəzet və qəzet əməkdaşları Ulu Öndərimizin Bakıya gəlməsinin qəti şəkildə qarşısını almaq istəyənlərin, bunun üçün min bir əngel yarananların, həkimiyət davası aparan, xalqın iradəsinin əksinə olaraq həkimiyətə gələnlərin və bu mövqeye layiq olmadıqlarını qısa zaman kəsiyində ortaya qoyan qüvvələrin təzyiqinə məruz qalmışdır.

Dəfələrlə həmin qüvvələrin nümayəndələri redaksiyaya basıqlar etmiş, əməkdaşlara xəsər yetirmiş, onları ölümle hədələmiş, doğru yoldan sapdırmağa çalışmışlar. Lakin "Səs" adından da göründüyü kimi, dövrün haqqı səsi, ədalət carçası olmuş, bu qədər təqib və təzyiqlərə baxmayaraq tutduğu yoldan çəkinmiş, ölkədəki özbaşınalıq şəraitində mövqeyini qoruyub saxlaya bilmüşdir.

Bütün bunlar isə "Səs" etrafında toplanan jurnalistlərin ölkənin ictimai-siyasi həyatındaki aksamaları aydın şəkildə görə bilmələri, həmin dövrde siyasi meydanda olan qüvvələrin xalqı uğuruma apardıqlarını, onların millet üçün heç bir faydası olmadığını açıq şəkildə görə bilmələri, ölkə üçün hansı addımların düzgün olduğunu derinden dərk etmələri neticəsində olmuşdur.

34 ilin hər anında sözünü deyə bilən, ölkədə baş verən hadisələrə obyektiv münasibət göstərən, geniş tehlili yazılarla, araşdırımlarla gündən olan "Səs" qəzeti redaksiyası həm də öten illərin bir metbu məktəbi olmuşdur. Burada çalışan onlara əməkdaş zaman-zaman müxtəlif sahələrdə yüksək vəzifələrə irelli çəkilmiş, onların hər biri göstərilən etimadı doğrultmuşlar. Çünkü necə deyərlər, onlar "Səs"in təbiyesini almış, bu gözel kollektivin ehtəsində ərsəyə gəlmişlər.

Mən kollektivə yeni gələnlərdən olsam da, həm yaşım, həm də təcrübəm imkan verdi ki, buradakı kollektiv və sevimli qəzetimiz haqqında söz deyə bilim. Bəli, ölkə mediasının öncüllərindən olan "Səs" haqqında bir jurnalist olaraq eşitmışdım, lakin redaksiyada çalışandan sonra həqiqətən kollektivin əzmini, hər gün 16 səhifəlik qəzeti necə böyük zəhmətlə, sevgi ilə ərsəyə gətirdiklərini gördükdən sonra "Səs" haqqında deyilənlərin nə qədər yerində olduğunu öz-özlüyümüzdə bir daha təsdiqlədim.

34 il... 150 yaşlı milli mətbuatının 34 yaşlı xəlefə. Bu, heç də az zaman deyil. Bir qərinənən artıq dövrdür. Xalqa, dövlətə, dövlətçiliyə 34 illik xidməti olan qəzet bu gün onun haqqında deyilən bütün yüksək fikirləri haqq edir. Çünkü onun səsi düz bir qərinənin o başından gelir. Bu səs ölkə tarixinin səsidir. İctimai-siyasi həyatımızın səsidir. Arxivində nüsxələnən 34 illik salnamənin səsidir.

Təsadüfi deyil ki, Ümummülli Liderimiz Heydər Əliyev də "Səs" qəzeti haqqında dəyərlə fikirlər söylemişdir: "Səs" qəzeti mənim üçün çox əziz qəzətdir. 1991-ci ilin fevral ayında, Azərbaycanda kommunist hakimiyyəti dövründə mən Ali Sovetdə çıxış edəndən sonra mənim çıxışım, - xatırınızdadır, o vaxt mənim çıxışımı hörmetdən salmağa çalışılar, onu dərc etmək də istəmirdilər, amma mənə lazımdı ki, o, dərc olunsun, - "Səs" qəzeti dərc edildi. Mən Naxçıvanda işləyərkən bizim bir neçə tədbirlərimiz barədə yazıları "Səs" qəzətində dərc edə bildik. Nehayət, "Səs" qəzeti "91-lər"in müraciətini dərc edib, mənim cavabımı dərc edibdir. Ona görə də "Səs" qəzeti bizim partianın tarixində ən mötəbər yer qazanmış bir qəzətdir. Görürəm ki, son vaxtlar özünün xüsusiyyətlərini itirmədən modernləşir, yaxşılaşır. Arzu edirəm ki, daha da modernleşsin və yaxşılaşın.

Bəli, Ümummülli Liderimiz bu kəlamları "Səs"in pasportudur. Bu mətbu organın daim gələn və geləcək səsidir. Bu kəlamlar bu qəzətin qiyməti, dəyəri, əlkəmizin müstəqilliyi, suverenliyi yolunda mübarizəsi, eqidəsidir. Ulu Öndərimizin qəzətimiz haqqında dəyərlə fikirləri kollektivimizin qururudur. Bu qururla da "Səs" hər zaman dövlətimiz, dövlətçiliyimiz yanındadır. Çünkü öten bir qərinədə bu mətbu organ nəyin doğru, nəyin yalan olduğunu görə-göre gəlmışdır. Bu səbəbdən də o, həmişə doğru olanların, xalqını, millətini düşünənlərin yanındadır. Bu siyaseti bəyənənlərin sırasındadır. Bu doğru yolda bu gün 34 yaşı tamam olan qəzətimizə və dəyərlə kollektivimizə uğurlar arzulayıram.

11 yanvar - Dünya Qoruqlar və Milli Parklar Günü yaşıl dünyani özündə ehtiva etdiyi üçün elə bu gündən yola çıxıb dünyamıza yaşıl rəngin nə qədər əhəmiyyətli olduğu barədə söhbət açaq. Bu tarixin xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinə həsr edilməsi təsadüfi deyil. Belə ki, 1917-ci il yanvarın 11-də dünyada ilk dəfə Rusiyada nadir heyvanların qorunması məqsədilə Baykal gölü üzərində Barquzin Dövlət Qoruğu yaradılıb. Həmin təqvim Dünya Vəhşi Təbiət Fonduunun təşəbbüsü ilə 1997-ci ildən etibarən qeyd olunur.

Azərbaycan nadir təbiətin, ümumilikdə ətraf mühitin qorunmasına həssaslıqla yanaşan ölkələr sırasındadır. 2024-cü ilin ölkəde "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan edilməsi də bunu bir daha təsdiqlədi. Azərbaycanın 2030-cu ilə qədər sosial-iqtisadi inkişafına dair beş milli prioritətdən biri "Təmiz ətraf mühit və yaşıl artım ökəsi" kimi müəyyən edilmişdir. Həmin prioritetə uyğun olaraq, ətraf mühitin sağlamlaşdırılması, yaşıllıqların bərpası və artırılması, su ehtiyatlarından və dayanıqlı enerji mənbələrindən səmərəli istifadənin təmin edilməsi istiqamətində işlər aparılır.

Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan baza ili (1990) ilə müqayisədə 2030-cu ilə qədər istilik effekti yaranan qazların emissiyalarının 35 faiz, 2050-ci ilə qədər isə 40 faiz azaldılmasını hədəf kimi götürmürdü.

Ötən il BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçive Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası – COP29 kimi mötəbər bir tədbirin Azərbaycanda keçirilməsi beynəlxalq ixtimaiyyət tərəfindən Azərbaycana böyük hörmət və etimadın, eləcə də ölkəmizin milli, regional və qlobal səviyyədə ətraf mühitin qorunması, iqlim dəyişmələrinin qarşısının alınması işinə töhfəsinin təqdirdə olunmasının bariz nümunəsi idi. COP29 çərçivəsində Azərbaycan dünya dövlətlərinə bunu bir daha göstərdi, atdığı

cı ilə Altıağac Dövlət Təbiət Qoruğu yaradılmışdır. 2003-cü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasında Şahbuz, 2004-cü ilə isə Eldar şəmi, 2007-ci ilə Bakı və Abşeron yarımadasının Palçıq Vulkanları Qrupu,

yaşayış binaları, sosial obyektlər, eləcə də təbii resurslarımız da həmin terrorun qurbanı çevrilib. Beləliklə, yüz minlərlə hektar sahədə təbii sərvətlərimiz məhv edilib.

2020-ci ildə 44 günlük müharibə və 2023-cü ildə 24 saatlıq antiterror tərdbirləri torpaqlarımızın bütövlükdə azadlığı, suverenliyi, ərazi böyüvlüyüümüzün bərpası ilə neticələndi. Torpaqlarımız, soydaşlarımız kimi, gözəl təbietimiz, təbii resurslarımız da xilas edildi. Və əminlik ki, onların bərpası da həmin torpaqlarda yaşayışın bərpası kimi uğurla heyata keçiriləcək. Bu barədə dövlətimizin başçısı deyib: "Azad edilmiş torpaqlarda, eyni

alınaraq, dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində ekoloji cəhətdən təmiz alternativ (bərpaolunan) enerji mənbələrindən geniş istifadə olunur. Güneş bərpaolunan enerji sahəsindən en böyük potensialdır. Güneş enerjisini elektrik enerjisine çevirmək yaşıl dünya qurmaqdə əvəzsiz addımdır.

Külek alternativ enerji (bərpa olunan) mənbələrindən biri hesab olunur. Bu enerjinin bir hissəsi faydalı olan mexaniki və ya elektrik enerjisine çevrilə bilər. Külek enerjisi digər alternativ enerji mənbələri olan günəş, hidroenergetika, geotermal və biokütə enerjisindən özünün maya dəyərinə, ekoloji təmizliyinə və tükənməzliyinə görə en sərfelisidir.

Yerleşdiyi əlverişli coğrafi mövqə və iqlim şəraiti Qarabağ, Şərqi Zəngəzur və Naxçıvanda da ekoloji cəhətdən təmiz alternativ (bərpaolunan) enerji mənbələrindən geniş istifadə edilməsinə imkan verir. Bu səbəbdən də Qarabağ və Şərqi Zəngəzur, eləcə də Naxçıvan Muxtar Respublikası yaşıl enerji zonası elan olunmuşdur. Azad edilmiş ərazilərdə heyata keçirilən genişməqyaslı bərpa və yenidənqurma prosesində ətraf mühitin qorunması prioritətdir. Həmin ərazilərdə "ağılı şəhər", "ağılı kənd" kimi innovativ yanaşmalar tətbiq edilir, ekosistem bərpa olunur.

Yaşıl enerji növlərinin yaradılması və yaşıl enerjinin dünya bazarlarına nəqli Azərbaycanın enerji siyasetinin prioritətidir.

Qoruqlar və Milli Parklar

2008-ci ildə isə Korçay Dövlət Təbiət Qoruğunun əsası qoyulmuşdur. Eyni zamanda 2003-cü ilde Türyançay, Pirqulu, İlisu, Qarayazı, İsmayılli, 2008-ci ildə isə Zaqatala Dövlət Təbiət Qoruğunun əraziləri 2-3 dəfədən çox genişləndirilmişdir. Bütün bunlarla yanaşı, aid qurumlar tərəfindən yeni xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin yaradılması istiqamətində işlər davam etdirilir, digər tərəfdən mövcud olanların əraziləri genişləndirilir.

Milli parklar-estetik zövqün ünvani..

Məlumatə əsasən Azərbaycanda hazırda ölkə ərazisinin 4,87 % təşkil edən 10 milli park fəaliyyət göstərir. Milli parklar - xüsusi ekoloji, tarixi, estetik və digər əhəmiyyət daşıyan təbiət komplekslərinin yerləşdiyi və təbiəti mühafizə, maarifçilik, elmi, mədəni və digər məqsədlər üçün istifadə olan təbiəti mühafizə və elmi müəssisə və ya təşkilat statusuna malik olan ərazilərdir.

Azərbaycan Respublikasında milli parkların yaradılması ilə bağlı ilk təşəbbüs Akademik Həsən Əliyev tərəfindən irəli sürülmüşdür. Ölkəmizdə ilk milli parklar 2003-cü ilde yaradılmışdır. Daha sonrakı dövrde bu ənənə davam etdirilmiş və son olaraq, 2018-ci ilin sentyabrında Xəzər dənizinin sahilində 99 060 hektarlıq ərazidə Qızılıağac Dövlət Təbiət Qoruğunun bazasında yeni milli park - Qızılıağac Milli Parkı yaradılmışdır.

Hazırda Azərbaycanda 893 min hektar sahəni əhatə edən mühafizə olunan təbiət əraziləri fəaliyyət göstərir. Bunlardan 10 milli park, 10 dövlət təbiət qoruğu, 24 dövlət təbiət yasaqlığıdır. Ümumilikdə, xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri ölkə ərazisinin 10,31 %, ayrıraqda milli parklar ölkə ərazisinin 4,87 %, dövlət təbiət qoruqları 1,39 %, dövlət təbiət yasaqlıqları isə 4,05 %-ni təşkil edir.

Azad torpaqlar: dövlət təbiət qoruqları və yasaqlıqlar

Məlum olduğu kimi, ermənilər 30 il ərzində Qarabağda və Şərqi Zəngəzurun işğal edilmiş ərazilərində vehsi terror aktları heyata keçiriblər. Soydaşlarımız kimi, həmin ərazilərdə yerləşən tarixi-mədəniyyət abidələri,

zamanda, dövlət təbiət qoruqları və yasaqlıqlar olub. Mən bu məlumatı da Azərbaycan xalqına çatdırmaq istəyirəm. Laçın rayonunda Qaragöl Dövlət Təbiət Qoruğu 1987-ci ildə yaradılıb, 240 hektar sahəsi var idi, tamamilə məhv edilib, talan olunub və bütün ağaclar qırılıb. Zəngilan rayonunda Bəsütçay Dövlət Təbiət Qoruğu 1974-cü ildə Ulu Öndər Heydar Əliyevin təşəbbüsü ilə yaradılıb. Bu, Avropada unikal meşə sayılar və burada nadir çınar ağacları var idi. Bu qorucu 107 hektarı əhatə edib, indi isə cəmi 42 hektarı qalıb. Bu, erməni vəhşiliyinin növbəti təzahürürdür. Bu, onu göstərir ki, onlar başa düşürdülər və bilirdilər ki, bu torpaqlarda müvəqqəti oturublar. Onlar bizim evlərimizi dağıdıblar, məscidlərimizi dağıdıblar, meşələrimizi də dağıdıblar. Nadir çınar meşəsindən cəmi 42 hektar qalıb. Oraya da mütləq bir qrup ezam olunmalıdır, yerində təftiş aparılmalıdır və bu qorucu bərpa edilməlidir. Qubadlı Dövlət Təbiət Yasaqlığı 1969-cu ildə yaradılıb, 1988-ci ildə sahəsi 8500 hektar olub, 2020-ci ildə 6923 hektar. Yəni, 1577 hektar dağıdılbı, talan edilib. Daşaltı Dövlət Təbiət Yasaqlığı 1981-ci ildə Heydar Əliyev tərəfindən yaradılmışdır. 1988-ci ildə 400 hektar sahəsi var idi, hazırda 350 hektardır. Burada da 50 hektar dağıdılbı. Laçın Dövlət Təbiət Yasaqlığı 1961-ci ildə yaradılıb, 1988-ci ildə 7500 hektar sahəsi var idi. Hazırda 4457 hektar qalıb, 3043 hektar ermənilər tərəfindən məhv edilib. Zəngilan rayonunda Arazboyu Dövlət Təbiət Yasaqlığı 1993-cü ildə yaradılıb, sahəsi 1700 hektar idi. Hazırda cəmi 135 hektar qalıb. Yəni, 1565 hektar məhv edilib. Bu məlumat "Azərkosmos" tərəfindən "Azərsky" peykindən götürürlüb və mənə təqdim edilib. Ona görə bir daha deyirəm ki, oraya xüsusi qruplar ezam edilməlidir, yerində baxmalıdır və bu da sənədlişdirilməlidir, bunun dəyəmiş ziyanı da hesablanmalıdır və Ermənistanın növbəti ekoloji terroru kimi qeydiyyata alınmalıdır".

Naxçıvan Muxtar Respublikası, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur yaşıl enerji zonası elan olunub

Dünyada enerji mənbələrinin tədricən tükənməsi və onlardan istifadə zamanı ətraf mühitə vurulan külli miqdarda ziyan nəzəre

Azərbaycan elektrik enerjisi istehsalının qoyuluş gücündə bərpa olunan enerji mənbələrinin payının 2030-cu ilə qədər 30 faizə çatdırılmasını hədəfliyir. Hazırda Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda 12 yerde ekoloji cəhətdən təmiz "yaşıl enerji" istehsal edəcək su elektrik stansiyalarının tikintisi davam edir və onların bir neçəsində işlər tamamlanıb. Bu stansiyaların istismara verilməsi 2024-cü ildə nəzərdə tutulub.

Külek və günəş enerjisi üzrə 1500 MVt-lıq istehsal güclərinin yaradılması və onun, ən azı, 1000 MVt-nin ixrac edilməsi planları çərçivəsində beynəlxalq enerji şirkətləri ilə əməkdaşlıq Naxçıvanı "yaşıl enerji"nin istehsal - ixracı mənbəyi və marşrutuna çevrəcək. Bu xüsusda, "TotalEnergies" və "Nobel Energy" şirkətləri ilə ümumi gücü 650 MVt olan günəş elektrik stansiyalarının inşası, istehsal edilecek elektrik enerjisinin Türkiyəyə ixracı üzrə əməkdaşlıq, "Masdar" şirkəti ilə ilkin mərhələ-de gücü 150 MVt olan günəş elektrik stansiyalarının inşası, istehsal edilecek elektrik enerjisinin Türkiyəyə ixracı üzrə əməkdaşlıq, "Czech Engineering" şirkəti ilə günəş elektrik stansiyaları, elecə də Almaniyadan "Notus" şirkəti ilə "yaşıl enerji" layihələrinin reallaşdırılması planlaşdırılıb.

Ətraf mühit naminə...

Dünyada demoqrafik artımıla yanaşı, istehləkin kəskin artması, qlobal istiləşmə, ozon qatının zədələnməsi, təbii ehtiyatların tükənməsi kimi narahatlıq doğuran məsələlər ətraf mühitə bağlı düşüncə və fəaliyyətlərə də öz təsirini göstərmişdir. Yeni minillikdə ekoloji tarazlığın qorunub saxlanması, təbii ehtiyatlardan rasional istifadə, su, torpaq və atmosfer havasının çirkənmədən mühafizə edilməsi ümumbəşəri problemlərə çevrilmişdir.

Ele bu səbəbdən də bütün dünya yaşıl rəng uğrunda mübarizəyə başlayıb.

Hazırda beynəlxalq aləmdə ətraf mühit komponentlərinin mühafizəsi, mövcud ekoloji problemlərin həllində müterəqqi metodların tətbiqi həyata keçirilir. Bunu daha geniş şəkildə davam etdirməklə, yaşıl rəngi həyatişmazlığımızın rənginə çevrə bilərik. Sevindirici haldır ki, bu, hazırda ölkəmizdə qarşıya qoyulan əsas prioritətdir.

Mətanət Məmmədova

Fransada təlatüm yelləri

2025-ci ilin ilk sorğuları göstərir ki, fransızları üç məsələ narahat edir: Fransa Bayrunun yeni hökumətinin gələcəyi, əvvəlki kimi zəif, parlamentdəki üç hissəyə bölünmüş vəziyyət və bu, onun yeni hökumətə çevrilməsinə səbəb ola bilər. Prezident Makronun mümkün istefasını indi təkcə onun siyasi rəqibləri deyil, həm də ölkənin əksəriyyəti istəyir. Prezident Emmanuel Makronun ənənəvi Yeni il nitqi keçən illə müqayisədə daha az inamlı səslənib.

Bir anda bir neçə əsas telekanalda yayılmışına baxmayaraq, o, cəmi 9,7 milyon tamaşaçı cəlb edə bilib - 2024-cü ilin astanasında olduğundan yarı milyon az. Lakin prezidentin qısa nitqində hələ də müzakirə olunmaqdə olan bir neçə sürpriz var. Makron tekce siyasi vəziyyətin qeyri-sabitliyini deyil, həm də buna görə birbaşa məsuliyyətini qeyd edib: "Etiraf etməliyəm ki, parlamentin buraxılması Assambleyanın həzirdə fransızlar üçün həll yollarından daha çox fikir ayrılığı getirdi". Prezidentin parlamentdəki parçalanmanın həllinə kömək edəcəyinə ümidi etdiyi tədbirlər "sakitlikdən daha çox qeyri-sabitlik yaradıb". Bununla

bele, prezident öz məsuliyyətini bəyan etməklə kifayətlənməyib. Həmvətənlərinin təşvişə salaraq, "fransızları "həlledici məsələlər"də danişmağa məcbur etmək" üçün tezliklə ölkəyə müraciət edəcəyinə söz verib. "Le Figaro" qəzeti "Odoxa-Backbone" sorğusuna görə, fransızların 86%-i dekabrda teyin olunan baş nazir Fransa Bayrunun istefasının qaćılmasa olduğuna inanır. Milli Assambleyada səs çıxluğu olmadan onun hökuməti teyin olunduqdan üç ay sonra etimadsızlıq səsvermesi ilə üzləşən Baş nazir Mişel Barnierin

əvvəlki kabinetinin taleyini təkrarlamak riski daşıyır. Parlamentdə davamlı təxribatla üzləşən prezident parlamenti buraxmaq barədə düşünə bilər. O, yeni "Fransa qərarı" haqqında danişarkən bunu nəzərdə tuturdu? Konstitusiya Milli Assambleyanın 2025-ci ilin iyulundan yenidən buraxılmasına icazə verir. Təbii ki, prezident bundan əvvəl də bunu etməyəcəyini bildirib, amma blokadadan çıxmak üçün başqa hansı vasitələrə əl atmaq olar? Həddindən artıq sol və ifrat saçılırlar da prezidentin ümidsiz halda istəfa verəcəyinə ümid edirlər. Jean-Luc

Mylenchonun "Əzilməmiş Fransa"sı məhz bunu gözləyir və ifrat saçı "Milli Birlik"in rəhbəri Marin Le Pen dekabrın ortalarında partiyasının növbədənənən prezident seçkilərinə hazırlaşdığını elan edib. O, "demokratik həll" tələb edən hökumət böhranının "xoşbəxt nəticəsi"nə ümidi etdiyi gizlətmir. Belə bir ferziyyə var ki, prezidentin parlamentdən keçməsi çox çətinləşdiyi üçün "buraxmaq" və aktual məsələləri referenduma çıxarmaq niyyətindədir. Bir tərəfdən, bu, xəbər deyil - 2017-ci ildə hakimiyyətə gələndən bəri Emmanuel Makron belə bir konstitusiya alətindən istifadəni daim qeyd etsə də, hələ ki, bele addımlar atmayıb. Ola bilsin ki, indiki vəziyyətdə bu, prezidentin sədaqətine əmin olmadığı parlamenti zəncirdən çıxarmaqla, prezidentlə xalq arasında birbaşa əlaqə yaratmaq cəhdidə ola bilər. Halbuki, referendumla büdcənin qəbulu mümkün deyil. Fransızları belə mürkəbbə problemlərin həllinə cəlb etmək üçün ilk növbədə parlamentin hər iki palatasından referendumun mətni, vaxtı və teyinati ilə bağlı razılıq əldə etmək lazımdır. Ayndır ki, bu, nə prezidentin, nə de hökumətin ümumi dil tapacağına əmin olmadığı Milli Assambleya və Senatın qanun layihəsinə yeni cəlb olunması deməkdir. Üstəlik, Fransada keçirilən son iki referendumun tarixi hakimiyyətə bəzi xoşagelməz dərsler verir. İyirmi il əvvəl, 2005-ci ildə prezident Jak Şirakin dövründə keçirilən referendumda fransızlar Avropa konstitusiyasını rədd etmişdilər, lakin onların qərarına heç kim qulaq asmadı. Sual yaranır: referendum onun istəklərinə zidd keçərsə, prezident Makron başqa cü hərəkət edəcəkmi? İkinci hal isə 1969-cu ildə prezident Şarl de Qoll tərəfindən teyin edilmiş və qeyri-qənətbəxəs cavab alaraq istefaya getməyə məcbur edilmiş referendumdur. Prezident Makron tez-tez heyranlığını bölüşdüyü Şarl de Qolldan nümunə götürəcəkmi? Üstəlik, son sorğulara görə, fransızların 61%-i Emmanuel Makronun istefasını istəyir.

Fransada yeni nazirlərin heç də yeni olmadığı ortaya çıxdı

Bu idəya prezidentin əsas opponentləri tərəfindən böyük həvəslə qarşılanıb. Onlar prezidentlik müddətinin başa çatması və ya ölkədə hakimiyyətin icra qanadının onların əlinin keçməsi məsələsini gündəmə gətirdiyi halda, sabah belə referendum keçirməyə hazırlıdırlar. Onlar, əlbettə ki, şışıldırlar, lakin belə bir təhlükə realdır. Bunun qarşısını almaq üçün prezident referendum teyin edərkən on dəfə düşünməlidir ki, fransızların dediyi "hə" və ya "yox" problemi həll etmək əvezinə onun istəfa tələbinə çevriləməsin.

V.VƏLİYEV

5 SORU

Yaşılılığı olmayan şəhərlər soyumuzu qurudur

Əhalisi çox olan şəhərlərdə yaşıl əraziləri çox olan parkların sayı da çox olmalıdır. Çünkü yaşıl ərazilər və ağaclar şəhərlərin ağaçyollarıdır. Ağaclar və yaşıl sahələr karbonu udur və özündə saxlayır, şəhər ərazilərində və ətraflarında iqlim dəyişikliyinin təsirlərini azaltmağa kömək edir, istiləşmənin qarşısını alır. Həmçinin şəhər ərazi-sində strateji yaşılıq sahələrinin salınması isti havalarda havanı 8 dərəcəyə qədər soyudur, kondisionerə ehtiyacı 30 faiz azaldır.

yararlı edən yaşıl ərazilərdir. Şəhərlər meşələrə yaxın salınanda insanlar daha sağlam və xoşbəxt olurlar. Yaşılıqlar olmadan urbanizasiya olmamalıdır, ağaçsız şəhərlər insanları xəsteləndirir və onların erkən ölümüne sebəb olur.

Şəhərlərdəki ağaclar həm də hava filtri rolunu oynayır, çirkli havanı təmizləyir və nəfəs yolu ilə ağaçyöllərə keçən virusların qarşısını alır. Həmçinin ağaclar, avtomobillərdən, fabrik-zavodlardan və digər sənaye sahələrindən atılan zərərli maddələri süzür. Şəhərlərde ağacların bol olması səs-küyün qarşısını alır.

Meşələr hava ilə yanaşı içməli suyu da qoruyur. Şəhər ərazilərində və ətrafındakı meşələr suyun filtrəlməsinə və tənzimləməsinə kömək edir, yüz milyonlarla insanın yüksək keyfiyyətli şirin su təchizatına töhfə verir. Meşələr daşqınların qarşısını alırlar.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) bildirir ki, şəhərlərdə adambaşına düşən yaşılıq sahəsi ən azı 9 kvadratmetr olmalıdır, lakin bu rəqəm 10-15 kvadratmetr olarsa daha idealdır. İnkışaf etmiş ölkələrdə adambaşına orta hesabla 20 kvadratmetr yaşıl sahə düşür. Yerli idarəetmə orqanları planlaşdırma işlərində adambaşına ən azı 15 kvadratmetr yaşıl sahə hədəfləri qoymalıdır. Şəhər sakinləri ağacların daha çox olmasını planlaşdırılsalar, insanlarımıza böyük faydası olar. Meşələşdirmə işlərində ağaclar regional iqlim şəraitinə uyğun və davamlı yerli növlər olmalıdır.

Yerli idarəetmə orqanları öz şəhərlərində yeni meşəsalma sahələri yaratmalı, bir ailənin doğulan hər övladı və ya hərəyə bir fidan ekme təşəbbüsleri təşkil edə bilər. Həmçinin hər məhəllədə parklar, şəhər içinde meşələr, yol və prospektlərdə yaşılıq zolaqları planlaşdırımlı və həyata keçirməlidir. Prospektlərdəki ayırıcı zolaqlar yaşıl zolaqla evez edilməlidir.

Dəmiryol vağzallarının, avtovağzalların ətrafi prospektlər, meydanlar və xiyabanlar sürətlə ağaçlandırılmalıdır. Magistral yol marşrutu üzərindəki yaşılıqlar, meşələr insanların səyahət zamanı stresini aradan qaldırığı üçün bu ərazilərdə də yaşılıq artırılmalıdır. Ağaclar şəhərin oksigenini, torpağını yaxşılaşdırmağa kömək edir.

Yaşıl sahələr şəhərlərin en mühüm investisiyalarından biridir. Şəhərləri yaşamağa

Şəhərlərdəki yaşıl sahələr yağış sularının torpağa hopmasına və yeraltı su ehtiyatlarında depolanmasına şərait yaradır.

Nəzarətə salınan meşələrdə və sistemli yaşıllaşdırılan şəhərlərdə ağaclar biomüxtəliflikin qorunmasına və artırılmasına kömək edir, bir çox bitki və heyvanlar üçün yaşayış mühiti, qida və qoruma təmin edir.

Şəhərlərdə və ətraf ərazilərdəki meşələr turizmin inkişafına da töhfə verir, on minlərlə iş yeri yaradır və şəhərin abadlaşdırılması sxemlərini stimullaşdırır, dinamik, enerjili, firavan yaşıl iqtisadiyyat yaradır.

Meşələr də daxil olmaqla şəhər yaşılıqları aktiv və sağlam həyat tərzini təbliğ

edir, psixi sağlamlığı yaxşılaşdırır, xəsteliklərin qarşısını alır və insanların sosiallaşmasına şərait yaradır. Araşdırımlar göstərir ki, daha çox yaşılıq olan ərazilərdə yaşayan insanların psixoloji-mənəvi sağlamlığı daha yaxşıdır. Şəhərlərdə ağacların bolluğu, aydın səmanın olması və quşların neğməsinin eşidilməsi bütün stressi dəf etdiyi, gərginliyi aradan qaldırığı barədə müxtəlif araşdırımlar da var. Tədqiqatlar göstərir ki, şəhərin yaşıl sahələrinə yaxın yaşamaya yüksək qan təzyiqi və stressi azaltmaqla fiziki və psixi sağlamlığı yaxşılaşdırır.

Araşdırımlara görə, meşə sahəsinə yaxın olan, ağacların bol olduğu şəhərlərdə

depressiya və stress 42 faiz daha az olur, yerli sakinlərin ümumi psixi sağlamlığı 63 faiz yaxşılaşır. Zoraklıq hadisələri 29 faiz azalır, səhiyyə xərcləri azalır, insanlar temiz oksigenlə zəngin hava ilə nəfəs aldığı üçün, xüsusilə uşaqlarda piylənmə nisbəti azalır. Ağaclar PM10, PM2.5 adlandırılan və insan sağlığı, xüsusən de uşaqlar və yaşlılar üçün çox təhlükəli olan atmosfer çirkənləndircilərini süzür. Normal böyüklükdə bir ağac havadan 4,5 kq çirkənləndirici maddə süzür və ilde 118 lt təzə oksigen istehsal edir.

Böyük şəhərlərdə çox yaşanan səs-küylü vəziyyət ağacların sayesində normallaşdırıla bilər, çünkü ağaclar həm də səs-küyün udulmasını hayata keçirir. Ağaclar immunitet sistemini gücləndirir. Ağaclar çox olanda şəhərin havası qışda mülayim, yayda isə 2-4 dərəcə sərin olur. Biomüxtəliflik qorunur, quşlar, arılar, dələlər, kəpənəklər, böcəklər sığınacaq, yemek və yuva üçün ağaclarla güvenir. Dünyadakı meşələr müxtəlif heyvan həyatını təmin edir. İstilik və enerji istehlakını azaldır. Bir ağac bir ilde 150 kq karbon qazını (CO₂) udur, ilde 2,64 milyon litr təzə oksigen istehsal edir, həmçinin yağış təminatına dəstək olur.

Beləliklə, şəhər daxilindəki ağaclar şəhər infrastrukturunun mühüm tərkib hissəlidir. Çünkü onlar havadan zərərlə çirkənləndiriciləri sızərək effektiv hava filtrası funksiyasını yerinə yetirirlər. Yetkin ağaclar su axını tənzimləyir və daşqınların qarşısının alınmasında və təbii fəlakət riskinin azaldılmasında mühüm rol oynayır. 50 yaşı hər bir ağac torpaq eroziyasının qarşısını

alır. Məsələn, yetkin həmşəyaşıl bir ağac ilde 15 min litrdən çox suyu tuta, axıntının qarşısını ala bilər. Buna görə də içməli su şəbəkəsinə, kanalizasiya sisteminə yaxın yerlərdə çinar ekilmir.

Ökinçilik və maldarlıq formalaşmamışdan əvvəl dünyadan quru ərazilərdə meşələrin payı 56 faiz təşkil edirdi. Hazırda bu göstərici 30 faizdən aşağı düşüb, yəni 2 dəfəyə yaxın azalıb. Hazırda dünya üzrə meşə örtüyünün sahəsi 4 milyard hektardır. Bunun 809 milyon hektarı Rusyanın, 478 milyon hektarı Braziliyanın, 310 milyon hektarı Kanadanın və 303 milyon hektarı ABŞ-in payına düşür. Son 200 ilde dünya üzrə meşə ərazilərinin sahəsi 2 dəfədən çox azalıb. Son illərdə dünyadan en böyük meşə sahələrdə (Amazon, Sibir, Avstraliya, Kaliforniya və s.) baş verən yanğınlarda çox nəhəng meşəlik sahələri məhv oldu. Getdiyckən planetimizdə yaşılıq sahələrinin payı azalır ki, bu da çox ciddi ekoloji böhranlara gətirib çıxara bilər.

XVIII-XIX əsrlərdə indiki Azərbaycan ərazilisinin 35%-i meşə ilə örtülü olub. Hazırda bu göstərici 11 faiz təşkil edir. Bu rəqəm Rusiyada 44%, Latviyada 41%, Gürcüstanda 39% təşkil edir. Müqayisə üçün deyək ki, döyəninin iri şəhərlərində yaşılıq sahəsi Bakıdan dəfələrlə yüksəkdir. Məsələn Moskvada ərazilinin 54, Sinqapurdə 47, Vyanada 45 faizi yaşılıq sahəsidir. Bakıda isə bu göstərici 5 faizdən azdır və bu Bakı əhalisinin sayı ilə müqayisədə faciəvi rəqəmdir.

Lale Mehrali

12 yanvar 1908-ci ilin soyuq qış günü

1908-

ci ilin 12 yanvar
günü. Musiqi
tarixində ilk

muğam operası olan, elcə də Yaxın və
Orta Şərqdə ilk muğam operası oynanıldı.
Yanvarın 12-də dahi Üzeyir Hacıbəylinin
"Leyli və Məcnun" operasının ilk dəfə nüma-
yiş etdirildiyi gündür. Məlum olduğu kimi,
Üzeyir Hacıbəylinin Bakıda Hacı
Zeynalabdin Tağıyev teatrında göstərilən
"Leyli və Məcnun" operası ilə təkəcə
Azərbaycanda deyil, bütün Şərqdə opera
sənətinin əsası qoyuldu. Bu əsərə zaman-
zaman müraciət olunmuş, bu gün də opera
Azərbaycan milli sənət əsəri ola-
raq böyük səhnələrdə oynanılır.
1908-ci il yanvarın 12-də, soyuq
bir qış axşamında Tağıyev teatr-
ında Şərqiñ ilk operası "Leyli və
Məcnun" 22 yaşlı Üzeyir bəy
Hacıbəyli tərəfindən Azərbaycan
xalqına bəxş edilmişdir. Elə bir
insan yoxdur ki, bu məhəbbət
əfsanəsinə böyük maraq və hey-
ranlıqla tamaşa etməsin.

Xalqın professional sənət
nümunəsi olan "Leyli və
Məcnun"da iştirak etmiş müğen-
nilər, bu möhtəşəm əsəri müxtə-
lif quruluşlarda səhnəyə qoymuş rejissorlar,
dirijorlar, xormeysterlər, rəssamlar, balet-
meysterlər, konsertmeysterlər olmuşdur..

"MAHUR-HINDİ" MUĞAMI ÜSTÜNDƏ "YANDI CANIN HİCİR İLƏ VƏCLİ-RUHİ YAR İSTƏRƏM" QƏZƏLINİ ELƏ MƏHARƏTLƏ OXUDU Kİ

Məcnun rolunun ilk ifaçısı olan Hüseynqulu Sarabskinin adı isə əbədi ola-
raq tarixə həkk olundu. Məcnunu oynamaya hazırlaşan Hüseynqulu Sarabski tez-tez
Üzeyir bəylə görüsür, onun yaradıcılıq
göstərişlərinə və məsləhətlərinə diqqətle
qulaq asırı. Nehayət, bir çox manə və
çətinliklərdən sonra "Leyli və Məcnun" ope-
rası 1908-ci il yanvarın 12-də tamaşa-
qoyulur. İlk tamaşanın rejissoru Hüseynqulu
Sarabski, ikinci rejissoru Hüseyin
Ərəblinski, dirijoru Əbdürəhim bəy
Haqverdiyev idi. Üzeyir bəyin özü orkestrdə
skripkada ifa edirdi. Qurban Pirimov isə
sədəfli tarı ilə tamaşanı müşayiət edirdi.
"Leyli və Məcnun" operasının ilk tamaşası
böyük müvəffəqiyyətlə keçmişdi. Ağzına
qədər dolu olan salon qarşısında Məcnun
rolunu oynayan H.Sarabski və başqa ifaçılar
elə məhərət göstərmişdilər ki, tamaşaçılar
arası keşilməyən alqışlarla onları səhnənin
qabağına çağırmışdılar. Tamaşaçılar bir
ağızdan "Məcnun" deyib, H.Sarabskinin səh-
nədən buraxmaq istəmirdilər. İlk tamaşanın
sufluyor Ə.Rzayev "Teatr və Ərəblinski" adlı
xatirəsində yazır ki, xor "Şəbu-hicran"ı oxu-
yub qurtarandan sonra pərdə düşəndə,
zaldan gurultulu alqış qopdu. Pərdə dübəre

xal-
xanda, Məcnun - H.Sarabski "Mahur-Hindi"
muğamı üstündə Məhəmməd Füzulinin
"Yandi canın hicri ilə vəcli-ruhi yar istərəm"
qəzəlini elə meharətlə oxudu ki, mən sufluyor
budkasında özümü unutmuşdum. "Irşad"
Məcnun rolunun ifaçısı "müqtedir artist
Sarabski"nin oyununu yüksək qiymətləndirir
1908-ci il 15 yanvar tarixli "Irşad" qəzeti
təmən tamaşa haqqında dərc olunmuş resen-
ziyada isə Füzulinin "Leyli və Məcnun" poe-
masının da dillər əzbəri olduğu vurgulanır və
həmin əsərin musiqi dili ilə səslenməsi
"cavan mühərrir" və musiqikar Üzeyir

Hacıbəyov və realni şagirdi Ceyhun
Hacıbəyov ilə yanaşı, "Nicat" Maarif
Cəmiyyətinin böyük xidməti olduğu göstərilir.

ZAVALLI, UĞURSUZ, DİVANƏ MƏCNUN!

Tamaşanın özünə gəldikdə isə "Irşad"
qəzeti səhnələrin bir qədər şairanə olmasına
təvsiyə edir və ayrı-ayrı aktyorların oyunlarına
da münasibət bildirir. "Irşad" Məcnun
rolunun ifaçısı "müqtedir artist Sarabski"nin
oyununu yüksək qiymətləndirir və onun
dəfələrlə alqışlandığını və öz peşəsinə olan
məhəbbəti sayəsində müvəffəqiyyət qazan-
dığını göstərir. Leyli rolunun ilk ifaçısı
Əbdürəhim Fərəcov ilk dəfə səhnəyə çıxdığı
və "Irşad" qəzətinin qeyd etdiyi kimi,
"belə mühüm bir vəzifəni öhdəsinə
götürdüyüne görə" tamaşaçıların rəğbətini
qazandığını vurgulayır.

Opera gözlənilməz müvəffəqiyyət
qazandı. Hüseynqulu Sarabski ömrünün 40
ilini teatr sənətine həsr etdi. O, bu illər
erzində silsilə rollar yaratmaqla Azərbaycan
teatr sənətinin səhnəsini zənginləşdirdi.
Opera sənətinin fədailərindən biri olan
Hüseynqulu Sarabski təkrarolunmaz məhə-
rətə yaratdı. Məcnun obrazı haqqında
daha sonra yazırdılar: "Sarabskinin oyunu
misilsiz idi. Onun neğmələri bulaq kimi
axır... Ağlaya-aglaya, inildəyə-inildəyə öz
məhəbbətindən, öz Leylisindən Füzulinin
qəzəlləri ilə ölməz muğam üstündə danışır,
insan qəlbinin ən incə damalarına işləyən
musiqi mənə o qədər təsir edirdi ki,
hökərtümü çətin boğa bilirdim. Lakin göz
yaşalarım durmadan axırdı. Qəlbimi isə qəri-

bə hissələr doldururdu. Zavallı, uğursuz,
divanə Məcnun! Sarabski öz rolunu böyük
məhərətlə oynadı. O, Məcnun surətini səh-
nədə tam mənası ilə canlandırdı". Bu
maraqlı və yadda qalan ifadan sonra
Azərbaycan Musiqili Teatrının bütün sonraki
tamaşalarında Şeyx Sənan, Şah Abbas,
Söhrab, Kərəm, Aşıq Qərib, Şah İsmayıllı,
Mərcan bəy, Sərvər Əsgər kimi baş qəhrə-
manların maraqlı obrazlarını yaratdı.

"QURBAN ÇAL, SON DƏFƏ LEYLİNİ DİNLEMƏK İSTƏYİRƏM"

Xüsusiylə, onun Məcnun rolu əfsanəyə
çevrilmişdi. Şübhəsiz ki, hamı o dövrde
"Leyli və Məcnun" operasına baxmaq imkā-
nına malik deyildi. Xüsusiylə, Azərbaycanın
uzaq kənd və şəhərlərində yaşayınların
Bakiya gəlib operaya tamaşa etməsi müşkül
idi. Odur ki, bir çox yerlərdən arasıksılmə-
dən məktub və teleqramlar gəlir, hamı "Leyli
və Məcnun" tamaşasına baxmaq arzusunda
olduğunu bildirir, acızanə surətde xahiş
edirdilər ki, Sarabski Lenkeran, Şəki,
Gəncə, Şuşa və Tiflis şəhərlərinə qonaq
gəlsin. Məhz buna görə Sarabski 1913-
1918-ci illərdə öz sənət dostları ilə "Leyli və
Məcnun" tamaşasını göstərmək məqsədi ilə
Qafqazın bir çox şəhərlərinə qastrol səfər-
line çıxmışdı.

Böyük aktyor və neğməkarın qəlbini
ömrünün son dəqiqələrinə dək Məcnun
obrazı ilə yaşamışdır. 1945-ci il fevralın 16-
da ölüm yatağında olarken sənət dostları
Qurban Pirimov və Leyli rolunun ifaçısı
mugənni Həqiqət Rzayevi yanına çağır-

mış və gözlerini Qurbana dikərək titrə
səsle demişdir: "Qurban çal, son dəfə
Leylini dinləmek istəyirəm". Qurbanın tarını,
Həqiqətin səsini eşidən müğənni əbədi ola-
raq gözlerini yummuşdu.

"EŞİDƏNLƏRİN RUHUNU TƏSFİR EDƏ BİLƏCƏK BİR QÜVVƏ"

Xalq Cumhuriyyəti dövründə "Leyli və
Məcnun" operasının növbəti tamaşası
1919-cu il noyabrın 21-nə təsadüf edir.
Artıq bir aya yaxın idi ki, Bakıda
Azərbaycan Dövlət Teatrı təşkil edilmişdir.
21 noyabr tarixli "Azərbaycan" qəzeti
həmin tamaşa haqqında yazaraq, onun ilk
növbədə, zahiri cəhətdən fərqləndiyini,
xora, pərdələrə, musiqiye və baletə artıq
əhəmiyyət verildiyinə oxucuların diqqətini
çekir. "Leyli və Məcnun" operası ilə
Azərbaycan professional bəstəkarlıq məktəbinin
təmel daşı qoyuldu.

Mənbələrdə göstərilir ki, Məcnun rolunu
oynamaqla məşhurlaşan H.Sarabski xəstə
olduğundan həmin rolda Məmmədtagı
Bağırov, Leyli rolunda isə Hüseynaga
Hacıbabəyov çıxış etmişlər. Bu iki aktyor

sonralar opera sənətimizin
inkısfafında böyük rol oynamış, isə Azərbaycan bəstə-
karlarının və isterse də rus və
Qərbi Avropa bəstəkarlarının
operalarında çıxış edərək
Azərbaycan SSR xalq artisti
kimi yüksək və şərəflə ada
layiq görülmüşlər. Həmin
tarixli "Azərbaycan" qəzeti
H.Hacıbabəyovun Leyli
rolundakı çıxışına, ümumiyyət-
lə, kişilərin qadın rollarında
Kİ çıxışlarına menfi münasibət
bəsləyərək, Dövlət
Teatrosunun rəhbərliyini bu, adətdən, bir-
dəfəlik yaxa qurtarmağa və bu məsələyə
ciddi yanaşmağa dəvət edir. Bununla belə,
"Azərbaycan" qəzeti H.A.Hacıbabəyovun
səsində "eşidənlərin ruhunu təsfir edə
biləcək bir qüvvə" olduğunu da vurğulayır.
M.T.Bağırovun isə səsini müqabilində zəif
bir Məcnun alındığını, Rza Darablının özü-
nəməxsus bir məhərətlə Nofəl rolunda
Terequlovu təqlid etdiyini, lakin "istər səs,
ister vəziyyət hərəkəti ilə rolunu layiqi ilə
oynaya" bildiyini qeyd edir.

Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, dahi
Üzeyir bəy Hacıbəylinin böyük fərəh hissi
ilə qeyd etdiyimiz "Leyli və
Məcnun" operası XX əsrin
əvvəllerindəki milli metbuatımızın
diqqət merkezində olmuş
və bu maraq sonrakı illərdə də
səngiməmişdir. Bu sənət əsəri
sonralar çox Leylilər,
Məcnunlar yetişdirdi. Dünən-
yanı bir çox ölkələrində
əsər müvəffəqiyyətlə oynanı-
ldı. Tamaşa uğurları ilə
Azərbaycan opera sənətini
dünyaya tanıdı. Bu gün
Azərbaycan opera sənətində
yetişən Leylilər, Məcnunlar sənət esqi ilə
Məhəmməd Füzuli və Üzeyir Hacıbəyli
dünyasının ilhamı olan əsəri canlandırmır,
hər nəslin nümayəndəsinə onun sehrin-
dən, cəzibəsindən lirik-həzin lövhələri təq-
dim edirlər.

Üzeyir Hacıbəyli yaradıcılığı elə möhtə-
şəm qüvvədir ki, Azərbaycan musiqisinin
qədim ənənələrini yerindən oynadaraq
canlandırmış, xalq musiqi yaradıcılığının
tükənməz imkanlarını aşkara çıxarmışdır.
116 il bundan əvvəl yaratdığı "Leyli və
Məcnun" operası ilə Azərbaycan professio-
nal bəstəkarlıq məktəbinin təmel daşını
qoyan Ü.Hacıbəyli hərtərefli istedadını,
biliyini, bacarığını onun inkişafına yönelt-
miş və bununla da, Azərbaycan musiqisinin
yüksek zirvələr fəth etməsi və dönya
misiyasiñinda tanınması üçün zəmin hazırla-
mışdır. Onun yaratdığı sənət incilərinin hər
biri musiqimizin şah əsərləridir desək,
yanılmarıq.

Zümrüd BAYRAMOVA

"Mənim üçün hər uşaqın həyat hekayəsi təsirləndiricidir"

- Kəmalə xanım, mövzumuz uşaq sığınacaqları barədədir, lakin ondan əvvəl sizə bir sual ünvanlamaq istəyirəm ki, necə oldu bu sahəyə başlamaq qərarını alıb, uşaq sığınacaqları mərkəzini yaratdırınız və bu işə haradan başladınız?

- Bunun kökü 1992-ci ildə Azərbaycan Uşaqlar İctimai Birliyinin yaranması ile başlayıb. Təşkilat yaradılıb qeyri-hökumət təşkilatları olaraq fealiyyətə başlamasayıd, həssas uşaqlarla işin təşkili, onların hüquq ve maraqlarının müdafiəsi olmasayıd, yəqin ki bu sığınacaqlara da gelib çıxmazdıq. Bunun üçün illər lazımlı olub. Azərbaycan müharibələr keçmiş oldu, 1990-ci illərdə məcburi köçkü və qəçqin ailələrindən olan həssas uşaqlarla işə başladıq. Onların hüquqlarının müdafiəsinə qalxdıq, təhsil və asudə vaxtlarının təşkili, məskunlaşdırıcı ərazidə həyat bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi istiqamətində layihələre imza atdıq. 2000-ci ildən etibarən isə vaxtinin çox hissəsini küçədə keçirən uşaq və yeniyetmələrlə profilaktik işlərin aparılması, onlara hüquqi, tibbi, sosial-psixoloji dəstəyin göstərilməsi həyata keçirildi. Sığınacağın yaradılmasına belə bu ərefələrde başlanıldı, çünki daha çox küçə uşaqları ilə işlədiyimiz zaman onların hüquqi problemlərinin, təhsildən yayınmalarının, zərərlə vərdişlərinin olmasından, baxımsız və biganə qaldığından bir çox zorakılıq həlləri ilə qarşılaşması ilə biz ilk növbədə "Günərzi" mərkəzi yaratdıq. Daha sonra həmin mərkəzin reabilitasiya keçən uşaq və yeniyetmələrin reinteqrasiya mərkəzini yaratdıq. Artıq mərkəzin 2025-ci ilin yanvarın 14-də 18-ci il tamam olacaq. Təsəvvür edirsiz, necə yüksək rəqəmdir, yəni bir igitin ömrüdür. Zamanında bize gəlib 10-15 yaşında reabilitasiya keçən uşaq dediyimiz gənclər, ailə başçıları və uğursuz insanlar yetərincədir.

- Ümumiyyətlə sığınacaqdə necə uşaq var, onların həyat fealiyyəti necə təşkil olunur? Sağlamlığı, təhsili və eyləncə ehtiyacları necə qarşılanır?

- Sığınacaq dediyimiz yerə uşaqları gətirib çıxaran səbəblər var. Bu səbəblərin bir çoxunun aşkarlanması hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən həyata keçirilir. İl ərzində 270-300, hətta 350 müraciət və yerləşdirilmə həyata keçirilib. Bugünkü rəqəmi istəyirizsə hal-hazırda 40 uşaq sığınacaqda

Azərbaycan Uşaqlar İctimai Birliyinin sədri Kəmalə Ağazadənin SİA-ya müsahibəsini təqdim edirik:

reabilitasiya keçir və onların hər biri müxtəlif səbəblərdən reinteqrasiya mərkəzə yerləşdirilən uşaqlardır. Bunların arasında 2, 3, 5 aylıq, həmçinin 17 yaşı uşaqlar olub. Amma bu sahədə daha çox zorakılıq qurbanları ilə məşgül olan ixtisaslaşmış kadrlarımız var. Onlarla işin təşkili daha effektiv olmağı üçün 10 yaş, ixtisna hallarda 12 yaşa qədər olan oğlanları qəbul edirik. Amma 0-18 yaş isə qızlara şamil olunur. Onlarla işin təşkili bayraq dediyim kimi hüquqi, tibbi, sosial istiqamətdə fealiyyətin formalşaması, hər biri üçün fərdi plan tərtib olunaraq bütün bu xidmətlərdən yararlanma şəraitini yaradılar. Müxtəlif kurslara gedirlər, hətta bizim üçün en ənənəvi hüquqi dediyimiz onların vəsiqəlerinin, doğum şəhadətnamələrinin itirilməsi və ya olmaması müəyyən problem yaradır, yəni birinci biz ondan başlayırıq. Uşaqların tibbi tərəflərinin, səhəhində olan problemlərin aradan qaldırılması, hüquqmühafizə orqanları tərəfindən getirilsə burada ya inzibati, ya da cinayət hadisəsi faktı var. Bu günlerdi bir çox hallarda elə cinayət formaları var ki, kiçik cərimələrlə canlarını qurtaracaq cinayətkarlarımız var. Amma uşaqın aldığı travmani heç bir kiçik cərimə ilə ödəmək olmaz. Ona görə onunla artıq psixoloqlar işləyir. Mən deyərdim ki, Azərbaycan Uşaqlar İctimai Birliyinin əsas məqsədi elə ixtisaslaşmış kadrları formalşdırmaqdır. Biz bura çoxlu könüllülər, təcrübəçilər cəlb edirik ki, galəcəkdə ixtisaslarına

uyğun uşaq və yeniyetmələrlə, həmçinin ailələrlə işləyə biləcək kadrlar yetişdirək. Uşaq diqqət və qayğı ilə əhatə olunur.

- Siz uşaqların travma məsələsinə toxundunuz. Onlar daha çox hansı travmalar ilə bura gəlir və onlara necə işləyirsiniz, məşgül olursunuz?

- Ümumiyyətə deyilir ki, insan doğulanda artıq travma ilə doğulur. Bizim hər birimiz doğuşumuzdan travmaliyiq. Amma bu uşaqların travması onlara qarşı olan biganəlik, diqqətsizlik, toxunulmaz olduqları halda toxunmaları tecavüzler, fiziki şiddetlər, iqtisadi asılılıqdır. İqtisadi asılılıq bizim daha çox cəmiyyətdə gördüyüümüz dilənciliyə cəlb edilmədir. Siz hansısa uşaq görmüsüz ki, desin mən bunu məcbur edirəm? Deyəcək ailəmə kömək etmək üçün özüm edirəm. Amma bunun arxasında çox böyük bir travma dayanır. Bu şüuraltısına yeridilmiş özünün uğur həkayəsidir. Travmalar müxtəlifdir və onların dərəcələri var. Əlbətəki zorakılıq qurbanları ümumilikdə götürülürse tecavüz qurbanlarının bu travmadan çıxmazı olduqca çətindir. Bu tip travma yaşıyan uşaqlarla xüsusi proqramlarla işləyirik və çox böyük nəticələrimizdə var. Ona görə deyirəm ki, bizim təşkilat daha çox zorakılıq sahəsi üzrə ixtisaslaşmış əməkdaşlardır.

- Uşaqlar ailələrinə qaytarılan zaman proses necə baş verir və hansı çətinliklərle qarşılaşırsınız?

- Bu bizim öhdəliyimizdə olan iş deyil, bunu Sosial Xidmətlər Agentliyi həyata keçirir. Uşaq bizim təşkilata daxil olan saatdan etibarən onu dərhal Sosial Xidmətlər Agentliyinin alt sistemi portalına məlumatlarını, vəsiqəsini, ailə vəsaiti onun haqqında məlumatları və s. yerləşdiririk. Bir neçə gün sonra artıq Sosial Xidmətlər Agentliyinin sosial işçiləri sorğuları əsasən qiyəmtəndirməyə gəlirlər. Uşaq ailədə siddətə məruz qalıbsa, ona qarşı ailədə cinayət hadisəsi baş veribse sizcə onun geri dönüşü mümkünürmü? Demək ki, o uşaqın uzun müddət reabilitasiyası və dövlət himayəsində olması önemlidir. Bir uşaqlar cinayət işi açıldığı, istintaq getdiyi, məhkəmə prosesləri getdiyi müddətdə bizimdə reabilitasiya proseslərimiz gedir. Biz hər zaman onun yanındaq və məhkəmə prosesi bittikdən sonra onun məlumatlarına birde baxış keçiririk, Sosial Xidmətlər Agentliyi gəlib ikinci

dəfə onun qiymətləndirilməsini aparır. Bütün bu proseslərdən sonra onun ya ailəyə dönüşü, ya da dövlət müəssisəsinə yerləşdirilməsi ilə bağlı Sosial Xidmətlər Agentliyi tərəfindən qərar qəbul edirilir. Bizdə isə bir növ tranzit xarakterlidir, yəni uşaqın və yeniyetmənin burada qalması tranzit formadadır.

- Uşaq hüquqlarının qorunması ilə bağlı mövcud qanunvericilikdə hansı boşluqlar var?

- Biz bununla bağlı təkliflərimizi də vermişik. Düşünürəmki, Aile Məcəlləsində valideyn vəzifələri və öhdəlikləri ilə bağlı madələrdə bir qədər sərtləşdirilmə həyata keçirilməlidir. Çünkü, kimi danışdırırsan deyir uşaq mənimdi özüm bilərəm. Birinci orada cümlə olmalıdır ki, uşaq dövlətindir. Dövlət bunun qanunu nümayəndəsidir, çünki o Azərbaycan vətəndaşıdır. Ümumilikdə düşünürəm ki, qanunvericilik mükəmməldir, sadəcə uşaq hüquqları haqqında qanunun mexanizmləri təkmilləşdirilməlidir. O mexanizmlər təkmilləşdikdən sonra bir uşaq belə kənarda qalmaz. Burada koordinasiya işinin dövlət qurumları ilə qeyri-hökumət təşkilatları və nəzdində olan xidmetlərin təşkilatı çox səhərliyələrdir. Ondan sonra həmin qanunlar mükəmməl işləyəcək.

- Fəaliyyətiniz boyu hansı uşaqın hekayəsi oldu ki, mən bu uşaqdan çox təsirlənmişəm?

- Mənim üçün hər bir uşaqın həyat hekayəsi təsirləndiricidir. Əgər uşaq bu qapıdan içəri girirsə artıq təsireddi məqamdır. Hansısa uşağı xüsusi vurğulamaq düzgün çıxmaz, amma zamanında bir uşaqın diqqət göstərilmədiyi halda, onun çox dəhşətli faciələrdən keçməsi və bize yerləşdiriləndə artıq onu xilasetmə şansımızın olmaması mənim heç zaman ağlımadan silinməyəcək. Çünkü qarşımızda çox ciddi ruh problemi yaranmış bir qızıçığ var idi. Biz onu ruhi xəstəxanaya yerləşdirməyə məcbur idik. Təessüf ki, 1 il çəkmədi o dünyasını dəyişdi. Onun hüququnu 5-6 yaşından pozan ailə, hüququnu görməzdən gələn qohumlar, hüququnu cinayətkarların pozması idi və 15 yaşlı bir qızın həyatına son qoyuldu. Mən deyərdim ki, uşaq və yeniyetmələrin həyat hekayələrində bunun qədər bize təsir edəcək, cəmiyyətə ağrı-acı, utanc yaşadacaq heç bir hadisə ola bilməzdi.

Xeyrənsə Piriyeva

AYDINLIQ GƏTİRİLDİ

"İslam dini yalnız Qurandan ibarət deyil. İslam dini Quran və digər tərəfdən Rəsulullah və onun əhl-i-beytinin hədislərindən ibarətdir. İslam dini yalnız Qurandan ibarət sayılsa, o Rəsulullahın getirdiyi İslam dini deyil. Peygəmbərin və onun canışınlarının kelamları da önemlidir. Quran-Kərimi bizim üçün onlar izah etməlidirlər ki, şəhər məzhebinde Quran'ı və əhli-beyt hədisləri deyilir, əhli-sünne qardaşlarımızın məzhebinde buna Quran və sünne deyilir. Yəni, elə bir müsəlman tapmaq olmaz ki desin ki, İslam yəni Quran bütün normal müsəlmanlar İslami

Qurana görə əra getmək yaşı necədir?

Quran və hədisdən ibarət hesab edirlər". Bu sözleri SİA-ya açıqlamasında din xadimi Mirzəfər Əyyubov deyib.

Mirzəfər Əyyubov sözlərinə belə davam edib: "Sadəcə olaraq son zamanlar Quranlıq deyilən bir cərəyan yaranır. Onlar hər şeyi Quranda axtarmağa çalışırlar və sanki zorla İslami yalnız Quranın zahiri mənalarına məhkəm etmək isteyirlər. Bu da məqbul deyil. Quran və hedise əsasən yəni, İslama əsasən bir qızın əra getmə vaxtı, bir oğlanın evlənmə vaxtı onun reşid olması ilə əlaqədardır. Yəni bir oğlan və qız ailə olmaq imkanlarına malikdirlər, onları evləndirmək lazımdır.

Yaş həddi nədir? Burada yaş həddi yoxdur. Niye yoxdur? Çünkü İslam dini bir çox hökmələri insanların ağılı ilə sintez olaraq təyin edir. Məsələn, İslam deyəndə ki yemək yeyin, amma israf etməyin. İnsanın ağına buraxıb ki, özün hesab et, nelər israf sayılır, nelər israf sayılmır öz ağınlıq məntiqinə. Evlilik də belə bir şeydir. Müstəsna hallarda cinsi ehtiyacın tələbatını ödəmək üçün ekstra bir vəzifət kimi nəsə etməyə icazə verilir. Lakin qanun olaraq hökm

budur ki, əger bir qız ailə olmaq, uşaq saxlamaq, ana olmaq, ailəni idarə etmək, eri idarə etmək səviyyəsinə çatmışdırsa və bir oğlan da bu səviyyəyə çatmışdırsa onları evləndirmək lazımdır. Konkret yaş həddi təyin olunmayıb. Əlbəttə tibbi baxımdan bugün tibbi deyir ki, xanımların normal və ideal analıq vaxtı 17-18 yaş aralığıdır. Bu əsas tutula bilər. Lakin ola bilər bir qız 17-18

yaşdan da daha tez o səviyyəyə, səlahiyyətə çatsın və ya biraz gec o səviyyəyə, səlahiyyətə çatsın. Bir oğlan da həmçinin. Ona görə de xüsusi yaş həddi neinkin İslamda, ümumiyyətlə heç bir normal fəlsəfə və ideologiyada təyin edilməyib. Çünkü bu müxtəlif hədlərdə dəyişir, individual vəziyyətə bağlıdır".

Ayşən Vəli

Netanyahu Trampin andicməsində iştirak etməyəcək

İsrailin baş naziri Netanyahu yanvarın 20-də Trampin andicmə mərasimində iştirak etmək planlarını Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin qərarı ilə həbs olunacağından qorxaraq ləğv edib. Səfərin ləğv edilməsinin səbəbləri açıqlanmasa da, daha əvvəl bildirilmişdi ki, İsrail baş nazirinin Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin həbs qərarı ilə bağlı narahatlığı ola bilər.

vuraraq xəstəxanani tərk edib. ABŞ Kongresi ICC-yə sanksiya tətbiq etməyə səs verir

Nümayəndələr Palatası Netanyahuya order verən Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsi rəsmilərinə qarşı tədbir görülməsi üçün qanun layihəsini qəbul edib. Yanvarın 9-da ABŞ Kongresinin Nümayəndələr Palatası İsrailin baş naziri Binyamin Netanyahunun həbsine order verilməsinə görə Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin (ICC) rəsmilərinə sanksiya tətbiq edən qanun layihəsini təsdiqləyib. Sənəd ABŞ ve onun müttəfiqlərinin müdafiə olunan şəxslərin təhqiqatına və ya təqibinə yönəlmış məhkəmənin istenilən hərəkətinə qarşı sanksiyaları nəzərdə tutur.

Qanun layihəsində həmçinin ISS araşdırıcıları ilə əlaqəli şəxslər üçün ABŞ-da əmlakla əməliyyatlara qadağa qoyulması, onların vizalarının bloklanması və ləğv edilməsi nəzərdə tutulur. Qanun layihəsi indi yekun səsvermə üçün Senata göndərilir ki, bu da Birleşmiş Ştatlardan ICC ilə gələcək münasibətləri və onun fəaliyyəti üçün mühüm sınaq ola bilər. İsrail də ABŞ kimi BCM-nin üzvü deyil və münaqışlarda hərəkətləri ilə bağlı məsələlərdə onun yurisdiksiyasını tanımır. 2002-ci ildə soyqırımı cinayətləri, hərbi cinayətlər və insanlığa qarşı cinayətləri mühakimə etmək üçün yaradılmış BCM-nin öz qərarlarını həyata keçirmək üçün heç bir mexanizmi yoxdur və dövlətlərin əməkdaşlığına əsaslanır.

Xatırladaq ki, noyabr ayında BCM İsrailin baş naziri Binyamin Netanyan və keçmiş müdafiə naziri Yoav Gallantin həbsinə order vermişdi. Onlar Qəzza zolağında insanlığa qarşı cinayətlərdə və hərbi cinayətlərdə ittihad olunurlar. Al bəyan edib ki, üzv dövlətlər Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu'nun həbsine dair qərarına emət etməyə borcludurlar, çünki qərar sadəcə "siyasi" deyil.

V.VƏLİ

Yanvarın 1-de "The Times of Israel" qəzeti Netanyahunun son prostat vəzinin çıxarılması əməliyyatına baxmayaraq, inauqurasiya mərasimində iştirak etməyi planlaşdırduğunu yazıb. Bununla belə, nəşrin menbələri sefərin maddi-texniki təminatı ilə bağlı məsləhətləşmələrin dekabrın 31-de keçirildiyini və bu zaman həbs qərarı ilə bağlı potensial risklərin müzakirə edildiyini bildirib. Bu əmrədən təyyarənin təcili enisi zamanı İsrail liderinin keçəcəyi ölkələrin səlahiyyəti orqanları istifadə edə bilər.

Xatırladaq ki, Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsi Netanyahunun Qəzza zolağında hərbi cinayətlər töötədiyi iddiası ilə həbs olunmasına order verib. Baş nazirin ofisi bildirib ki, İsrail əmri rədd edib. Netanyahu daha əvvəl prostat vəzini çıxarmaq üçün uğurlu əməliyyat keçirib və həkim nəzareti altında vəziyyəti stabilidir. Baş nazir də əməliyyatdan sonra sağalmasını uğurla başa

"Orqanizmin sağlam qalması üçün beynin işlək olması mütləqdir"

Hər bir zamanın öz tələbi var ve bunlara uyğun olaraq müəyyən dəyərlər, texnologiyalar yaranır. Son illər mütləq mədəniyyətində bir çox dəyişikliklər oldu. Xüsusən də televiziya, internet, sosial şəbəkələrin inkişafı yeni formatlar, bilgilər və bacarıqlar ortaya qoydu. Biz buna virtual oxu mədəniyyəti deyirik. Əvvəl yalnız kağız daşıyıcılarında və qisməndə daha sonralar elektron daşıyıcılarında mətnlə tanış olmaq, mütləq etmək, öz bilgilərini artırmaq kimi vərdişlər vardısa, son 15-20 ilde bu vərdişlər tamam dəyişildi. Artıq elektron, virtual oxuma mədəniyyəti dünyada olduğu kimi Azərbaycanda da oturuşmağa başladı". Bu sözləri **Yeni Yazarlar və Sənətçilər İctimai Birliyinin sədri Aydin xan Əbilov** SİA-ya açıqlamasında deyib.

Onun sözlərinə görə, biz indi məktubu əl xətti ilə yazıb kağıza göndərmişik, "WhatsApp", smartfon, kompüterdə musiqiye qulaq asılırsa, yaxud filme baxırsısa, təbii ki, bu oxu mədəniyyətində də öz təsirlərini buraxacaq: "İndi insanlar elektron kitablarda, e-book adlı cihazlar vasitəsilə, amma daha çox smartfon, telefon, planşetlər həm kitab oxuyur, həm yazıçı şairlərimiz öz kitablarını yazardalar, onu internet saytlarında, sosial şəbəkələrdə yayıb təbliğ edirlər. Bu artıq zəmanənin diqtəsidir və bunu qəbul etmek lazımdır. Ümumiyyətlə fərqi yoxdur, format olaraq ister elektron, isterse də kağız variantında mütləcə edirsinə səzin beyiniz işləməyə başlayır, insan orqanizminin şah əsəri belə onun beynidir. Kreativlik, düşüncə tərzi, orqanizmin sağlam qalması üçün beynin işlək olması mütləqdır".

Aydin xan Əbilov həmçinin deyib ki, araşdırımlar bunu da göstərir ki, insan beyni na qədər inkişaf edir, və bunun işçilərindən olan oxumaq, tanış olmaq, araşdırmaq, mütləq etmək, kitabla yaxud elektron vizual informasiyanı qəbul etmək onu daha çox sağlam edir: "Hətta bir çox mütəxəssisler kitab terapiya deyilən bir formatdan istifadə edirlər. Bein zədəleri, yaddaş pozğunluqları ilə qarşılaşan insanları hər gün 10 səhifə kitab oxutdurmaqla onların

MÜNASİBƏT

sağlamlıqlarını bərpa edə bilirlər. Azərbaycanda kitaba sovet dönməндə daha böyük həvəs olub. Ona qədər elitar və saray təbəqələri əl yazma formasında

Azərbaycanda bu mədəniyyət hələki çox az formalaşıb. Ölkədə ümumiyyətlə dünyada da ən çox oxuyan tələbələr, şagirdlər, elmi, intellektual sahənin adamları olur. Onlar daha çox mütləq edib yeni ədəbiyyat nümunələri ilə tanış olmağa çalışırlar.

Təəssüflər olsun ki, bizdə elmi-publisistik nəşrələrin sayı istənilən qədər deyil və bu tipdə əsərləri yayan, nəşr edən jurnallarda demək olar ki tapılmır. Olan jurnallarında tirajı 50, 100 uzaqbaşı isə 500-dür. Bu baxımdan virtual mütləq mədəniyyəti

insanlara daha çox informasiya verə bilər. Mənim rəhbərlik etdiyim Sənətçilər və Yazarlar İctimai Birliyi bu zamanın diqtəsini daha tez hiss edib, kitabxana.net portalını yaratdıq və "Paşayev" adlı 15 minə yaxın elektron kitabların və nəşrələri portala yerləşdirmişik. Dünyanın istenilən yerindən öz smartfonları vasitəsilə Azərbaycanla bağlı, Qarabağ həqiqətləri və dövlətçilik ənənələri ilə bağlı, ictimai, elmi, sosial mövzulu kitabları endirib oxuya bilərlər. Bu humanitar layihədir, kitabları pulsuz endirmək imkanı yaradmışq ki, orda istenilən yerde Azərbaycan gəncləri və Azərbaycanı öyrənmək istəyen vətəndaşlar rahatlıqla oxuya bilsin. Həmçinin kitabları pdf şəkildə yerləşdirmişik ki, azərbaycanlılarla yanaşı, əcnəbilərdə buları yükleyən zaman öz ana dillərinə yaxud dönya dövrlərinə apanıcı dilləri olan ingilis, rusla tərcümə edib, məlumat eldə edə bilsinlər. Dünya get-gedə inkişaf edir, suni intellekt gelir, müxtəlif dillərdə tərcümə proqramları, təbiqlər yaradıllar və istenilən adam apanıcı dilləri olan ingilis, rusla yanaşı, müxtəlif türk dillərində olan kitabların elektron variantı varsa tərcümə edib rahatlıqla oxuya bilərlər".

Xeyrənsə Piriyeva

Ulu Öndərin uzaqqorən siyasetini yüksək səviyyədə davam etdirən, müstəqil dövlətəmizi dinamik inkişaf yolunda daim irəli aparan və tarixi Zəfər zirvəsinə yüksəldən Prezident İlham Əliyevin uğurlu sosial islahatlar programı ölkədə sosial inkişafın davamlı xarakter almاسına, vətəndaşların rifahının təminatına zəmin yaradıb.

Bunun ən bariz nümunəsi kimi dövlətimizin başçısının Ferman və sərəncamları əsasında 2018-2024-cü illerdə 4 milyondan çox vətəndaş əhatə edən 4 sosial islahat paketinin icra olunmasını, bu islahatlar üçün 7 milyard manat əlavə illik vəsatit ayrılmışdır.

ni göstərmək olar. Bu müddət ərzində minimum pensiyada 2,5 dəfə, orta aylıq pensiya 2,4 dəfə, müavinət və təqaüd ödənişlerində 5 dəfə, ünvanlı yardımın orta aylıq məbləğində 2,7 dəfə, minimum əməkhaqqında 2,7 dəfə, orta aylıq əməkhaqqında 2 dəfəyədək, median əməkhaqqında 2,2 dəfə, əməkhaqqı fondunda 3 dəfə, əmək müqavilələrinin sayıda 609 min (48 faiz) artımın olduğunu görürük.

Prezident İlham Əliyevin "Əhalinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması sahəsində tədbirlərin davam etdirilməsi haqqında" 23 dekabr 2024-cü il tarixli Sərəncamı vətəndaş rifahının təminatı məqsədile aparılan sosial islahatların uğurla davam etdirildiyini bir daha təsdiqləyir. Həmin Sərəncama əsasən, 2025-ci il yanvarın 1-dən ölkəmizdə minimum aylıq əməkhaqqının məbləği 345 manatdan 16 faiz artımla 400 manata, 2025-ci il fevralın 1-dən əmək pensiyasının minimum məbləği 280 manatdan 14,3 faiz artımla 320 manata çatdırılacaq.

Yeni sosial islahat paketinde digər sosial ödənişlərin artırılması da yer alıb. Sərəncamla Nazirlər Kabinetinə gələn il sosial müavinətlərin və təqaüdlərin məbləğlərinin artırılması ilə bağlı təkliflərin 3 ay müddətinə ölkə Prezidentinə təqdim edəcək. Göründüyü kimi, müavinət və təqaüd ödənişlərdə artım dinamikası davam edəcək. Dövlət bütçesinden maliyyələşdirilən sahələrdə aylıq tarif (vəzifə) maaşlarının minimum aylıq əməkhaqqının artırılmış yeni məbləğinə uyğunlaşdırılması təmin ediləcək. Bu da həmin sahələr (sosial, elm, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, gənclər, idman, kənd təsərrüfatı, ekologiya, ətraf mühitin mühafizəsi, mənzil-kommunal, nəqliyyat, rabitə, meliorasiya, su təsərrüfatı və s.) üzrə

Əhalinin dayanıqlı sosial müdafiəsi: Hədəf dəyişməzdır

Prezident İlham Əliyevin xüsusü diqqət və qayğısı ölkədə sosial müdafiə sisteminin gücləndirilməsi istiqamətində ardıcıl surətdə müüm addımların atılmasını təmin edib və bu uğurlar qarşındaki dövrədə davam edəcək

19 pillədən ibarət Vahid Tarif Cədvəlinin ilk pilləsindəki maaşın 400 manata çatdırılmaqla, digər pillələr üzrə maaşlarda da buna uyğun artımların baş vermesinə imkan yaradacaq. Yeni sosial paket çərçivəsində növbəti ilin əvvəlində pensiyaların indeksləşdirilərək artırılması da nəzərə alınmaqla ümumən 3 milyon insana yönələn əməkhaqqı, pensiya, müavinət və təqaüdler artacaq və həmin artımlar üçün illik əlavə olaraq 1,4 milyard manat ayrılacaq.

Dövlət bütçesində sosialyönlü xərclərin ardıcıl və ciddi artımı da sosial dövlətin müüm cəhətlərindən biri kimi diqqəti cəlb edir. Məsələn, bu xərclər 2021-ci ildəki 10,3 mlrd. manatdan 2024-cü il üçün 15,5 mlrd. manata çatıb və 2025-ci ilin bütçə layihəsində 16,9 mlrd. manat nəzərdə tutulur. Beləliklə, həmin xərclərdə qısa müddətə 6,6 mlrd. və ya 1,6 dəfə artım olub. Sosialyönlü xərclərin çekisinin bütçədə 41 faiz olması sosial rifahın dövlət siyasetinin prioritet istiqaməti olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Əhalinin məşgullüğünün təminatı Prezident İlham Əliyevin sosial-iqtisadi siyasetində müüm yer tutur. Bunun nüticəsi olaraq, ölkədə çoxsaylı yeni iş yerləri açılmaqla, aktiv məşgulluq proqramlarının əhatə dairəsi de ildən-ilə əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirilir. Təkə 2018-2024-cü illərdə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Məşgulluq Agentliyi tərəfindən 635 min vətəndaş işlə təmin edilib, 36 min şəxs peşə hazırlığına cəlb olunub. Ölkə Prezidentinin tapşırığı ilə icra olunan özünüməşgulluq proqramı müüm sosial-iqtisadi əhəmiyyəti ilə seçilən proqram olmaqla işsiz və işsizxanın şəxslərin kiçik biznesə çıxışına dəstək verir. 2017-ci ildən icra olunan özünüməşgulluq proqramına cəlb olunanların illik sayı ötən dövrədə təqribən 15 dəfə artırılaraq 16 min ötüb. İndiyədək 93 min şəxs özünüməşgulluq proqramına cəlb edilərək onlara verilmiş aktivlər hesabına kiçik təsərrüfatlarını yaradılar. Gələn il bu say artıq 100 mini ötəcək.

2020-ci il sentyabrın 27-də isə Ermenistanın ölkəmizə qarşı növbəti hərbə təcavüzünə cavab olaraq Prezident, Silahlı

Qüvvələrin Müzeffer Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusu uğurlu hərbi əməliyyatlarda cəmi 44 gün ərzində möhtəşəm tarixi Zəfər əldə etdi. Beynəlxalq səviyyədə tanınan ərazilərimiz Ermənistanın 30 ilə yaxın davam edən işğalından azad olundu. Tarixi Zəfərimizlə yekunlaşan 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən şəhid ailələri üzvləri və müharibə iştirakçıları ilə bağlı icra olunan sosial dəstək paketi çərçivəsində onların mənzil və fərdi evlə təminatı işləri də aparılırlar. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin tapşırığı ilə ötən əsrin 90-cı illərində başlanılan proqram ildən-ildə Prezident İlham Əliyevin göstərişi ilə daim genişlənir, postmühərabə dövründə isə 5 dəfə genişlənib. Şəhid ailələri və müharibə ilə əlaqədar əlliliyi olan şəxslərə postmühərabə dövründə 6,8 minədək, ümumən ötən dövrde 16 minədək mənzil və fərdi ev təqdim edilib. Həmçinin 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra müharibə ilə əlaqədar əlliliyi olan şəxslərə 567, ümumən ötən dövrde 7,7 min avtomobil təqdim edilib.

Dövlət başçısının göstərişi ilə son illərdə ölkədə müasir reabilitasiya sisteminin qurulması, bu sahədə biopsixosocial modelə əsaslanan xidmət spektrinin yeni istiqamətlər üzrə xeyli genişlənməsi də təmin edilib. Ümumilikdə nazirliyin tabeliyindəki Dövlət Tibbi-Sosial Ekspertiza və Reabilitasiya Agentliyinin reabilitasiya mərkəzlərində bərpə xidməti göstərilən əlliliyi olan şəxslərin illik sayı 7 dəfədən çox artıb. Təkə bu ilin 11 ayında həmin mərkəzlərde 113 min şəxsə xidmet göstərilib.

Prezident İlham Əliyevin Fermanı ilə 2019-cu ildən DOST Agentliyi, Bakı şəhəri, Abşeron və Bərdə rayonlarında olmaqla 7 DOST Mərkəzi, həmçinin Zəngilanın Ağalı kəndində "Smart DOST" xidmət məntəqəsi, 2024-cü ilin iyun ayında Qarabağ Regional DOST Mərkəzinin Şuşada filialı açılıb. Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü olan DOST Konsepsiyası 15 istiqamət üzrə 160 sosial xidmətin əhaliye vahid platformadan, "bir pəncərə"dən, şəffaf və operativ, vətəndaş

məmənluğunu və rahatlığı prinsipi əsasında təqdim olunmasına imkan yaradıb. DOST Konsepsiyası 60-dan çox beynəlxalq mükafat və sertifikatla təltif olunub. Onlardan 12-si "Good practice awards of Europe", yəni, "Avropa üçün yaxşı təcrübə mükafatı"dır. Ümumilikdə dövlət başçısının tapşırıqlarına uyğun olaraq son illər ölkəmizdə aparılan sosial islahatların uğurları mötəber beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən də yüksək qiymət alır. Təkə 2024-cü ildə bu uğurlar 110-dan çox beynəlxalq mükafata layiq görüllər.

Prezident İlham Əliyevin uğurlu sosial islahatlar programının əsas hədəflərindən biri də dövlət sosial xidmətlərinin innovativ yanaşmalar, müasir texnologiyalar üzrə qurulması, sosial sahədə vətəndaşlar üçün şəffaf və çevik, keyfiyyətli, əlcətan, vətəndaş məmənluğuna uyğun xidmətlər sisteminin formalşamasıdır. Bu istiqamətdə

mühüm uğur olan DOST Konsepsiyasının davamı olaraq, dövlət sosial xidmətlərinin geniş miqyasda elektronlaşdırılması təmin olunub və bu gün Nazirliyin 160 xidmətindən 145-dən çoxu (90 faizdən çoxu) artıq rəqəmsal platformdan təqdim edilir. 30-dan çox e-arayış xidməti, həmçinin 2019-cu ilin əvvəlindən 50-dən çox proaktiv təyinat mexanizmləri, həmin il ölkənin sosial reyestri olan e-sosial.az portalı, 2020-ci ildə fərdi hesabların e-qaydada proaktiv şəkildə açılması xidməti, 2022-ci ildə "Əmək və Məşgulluq" altsistemi işe salınıb.

Dövlət başçısının göstərişi ilə son illərdə ölkədə müasir reabilitasiya sisteminin qurulması, bu sahədə biopsixosocial modelə əsaslanan xidmət spektrinin yeni istiqamətlər üzrə xeyli genişlənməsi də təmin edilib. Ümumilikdə nazirliyin tabeliyindəki Dövlət Tibbi-Sosial Ekspertiza və Reabilitasiya Agentliyinin reabilitasiya mərkəzlərində bərpə xidməti göstərilən əlliliyi olan şəxslərin illik sayı 7 dəfədən çox artıb. Həmçinin 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra müharibə ilə əlaqədar əlliliyi olan şəxslərə 567, ümumən ötən dövrde 7,7 min avtomobil təqdim edilib.

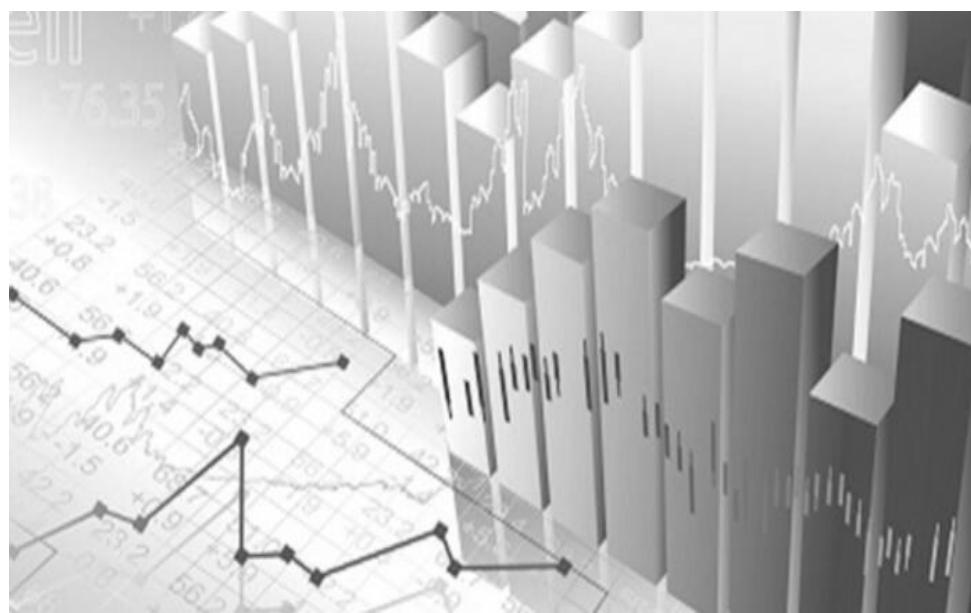
Hər sahədə vədiyi vədə sadiq qalan, sözü də imzası qədər etibarlı olan Prezidentimiz bunu sosial islahatları ilə bir daha sübut edir. Bu baxımdan, dövlət başçısı İlham Əliyevin 7 yanvar 2025-ci il tarixli «Dövlət bütçesindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan işçilərin əməkhaqlarının artırılması haqqında» Sərəncamı da vətəndaş rifahının təminatı məqsədile aparılan sosial islahatların uğurlu davamı olmaqla yanaşı, vətəndaş məmənluğunun və sosial rifahının yüksəlməsinə xidmət edən növbəti təşəbbüsdür. Sərəncama uyğun olaraq, dövlət bütçesindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışan rəhbər və digər işçilərin aylıq vəzifə maaşları 2025-ci il yanvarın 1-dən orta hesabla 15 faiz artırılır.

Yaqt Ağasahqızı

İran zərbəni havadan gözləyir

İran nüvə infrastruktur obyektlərini hava zərbələrindən qorumaq üçün genişmiqyaslı təlimlərə başlayıb. Bu ölkədə İsrailin İranın nüvə silahı hazırlamasının qarşısını almaq üçün zərbələr endirmək hədələrini ciddi qəbul edirlər. Bu yaxınlarda məlum olduğu kimi, eyni ehtimal Vaşinqtonda da nəzərdən keçirilir. ABŞ prezidenti Co Baydenin müşavirləri hesab edirlər ki, İsrailin hava hücumları nəticəsində İranın hava hücumundan müdafiə sisteminin zəifləməsi İslam Respublikasının nüvə programlarına birdəfəlik son qoymaqla üçün əlverişli şərait yaradır.

İranda başlayan təlimlərə ölkənin ən nüfuzlu hərbi-siyasi teşkilatı olan ve dövlət qərarlarının qəbulu prosesində iştirak edən İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) nizami ordusu və aerokosmik qüvvələri iştirak edir. Təlimlərin birinci mərhələsində hava hücumundan müdafiə bölmələri ölkənin ən mühüm uranın zənginləşdirilməsi obyektlərindən biri olan Natanzdakı (Mərkəzi İran) elmi-tədqiqat mərkəzinin mühafizəsi üzre təcrübə keçib. İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun Aerokosmik Qüvvələri hava məkanında bir sıra təhdidlərin meydana gəlməsini simulyasiya edib və elektron döyüş texnikasından

istifadə edib.

Qərb mətbuatının yazdığını görə, İsrailin 26 oktyabr 2024-cü ildə həyata keçirdiyi və İranın hava hücumundan müdafiə sistemini, həmçinin pilotsuz uçuş aparatları və raket istehsalı obyektlərini məhv etmək məqsədi daşıyan "Tövbə günləri" əməliyyatı İslam Respublikasının hava məkanın daha effektiv müdafiə edə bilməməsi ilə nəticələnilər. Bununla belə, İranın "Xətəmül-Ənbiya" hərbi bazasının hava hücumundan müdafiə qərargahının komandiri Qader Rəhimzadənin bu günlərdə verdiyi məlumatla görə, hərbi rəhbərlək bu yaxınlarda bəzi strateji əhəmiyyətli ərazilərdə "düşmənə

hələ də məlum olmayan" yeni hərbi texnikalar yerləşdirib.

Tehranın narahat olmaq üçün səbəbləri var. Türkiyəyə qoşulmuş milisler dekabrın 8-də Dəməşqi ele keçirərək İranı dəyərli regional müttefiqindən məhrum etdikdən sonra, İsrail Suriyanın hava hücumundan müdafiə sisteminin çox hissəsini bombalayıb. Tehran onu yəhudi dövlətinin hücumlarına qarşı müdafiə cəbhesi kimi görürdü. İndi İsrail hərbçiləri İranın nüvə obyektlərinə kütləvi zərbələr endirmək üçün yeni planlar hazırlanıy়ar. İsraildə ümidi edirlər ki, yanvarın 20-də rəsmi olaraq ABŞ prezidenti vəzifəsinə başlayan Donald Tramp tərəddüd etmədən belə bir əməliyyata yaşıl işq yandır-

da uran əldə etdiyini göstərir. Oktyabr ayına olan məlumatə görə, Tehranın ehtiyatı 182,3 kq təşkil edib. Bu, avqustun göstəricilərindən 17,6 kq çoxdur. Bu uranın nüvə silahı istehsalında istifadə edilməsi üçün 90%-ə qədər zənginləşdirilməlidir. Beynəlxalq müfettişlər deyirlər ki, marşrut o qədər qıсадır ki, onu bir neçə həftəyə əhatə etmək olar.

İranlı general: "Suriyada ciddi strateji məğlubiyət"

İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) briqada generalı Behrouz Esbatı İranın Suriyada "böyük məğlubiyətə uğra-

caq. Xüsusən də Ağ Evin gələcək sahibi bu yaxınlarda bunu özü deyib.

Co Baydenin komandasının bəzi nümayəndələri de İrana qabaqlayıcı zərbə vurmağa ehtiyac görürler. Axios mənbələrinin məlumatına görə, Ağ Evin Milli Təhlükəsizlik Şurasının üzvləri cənab Trampın andıcmə mərasimində əvvəl Amerika liderine İranın nüvə probleminin hərbi yolla həlli variantlarını təqdim ediblər. Bəzi rəsmilər, o cümlədən ABŞ-in milli təhlükəsizlik müşaviri Ceyk Sullivan hesab edir ki, İslam Respublikasının hava hücumundan müdafiə sisteminin hazırlı vəziyyəti, eləcə də Yaxın Şərqdə baş verən son hadisələr İранa uğurlu zərbə endirmək şansını artırır və cavab zərbəsi ehtimalını azaldır.

Tehran özünün nüvə silahını inkişaf etdirməyə çalışması ilə bağlı şayiələri açıq şəkildə rədd edir. Belə ki, çərşənbə axşamı İran prezidenti Məsud Pezəskian ölkəsinin "nüvə potensialından hərbi məqsədlər üçün istifadə etmək niyyətində qətiyyən olmadığını" deyib.

İsrail İranı nüvə obyektlərindən məhrum etməyə hazırlır

Lakin İranın inkişafının sürəti bunun əksini göstərir. Beynəlxalq Atom Enerjisi Agentliyinin 2024-cü ilin noyabrında açıqladığı hesabat İslam Respublikasının 60%-ə qədər zənginləşdirilmiş əhəmiyyətli miqdard-

dığını", lakin hələ də ölkədə fəaliyyət göstərməyə çalışacağını bildirib. Onun çıxışının audio yazısı Abdi Media saytı tərəfindən yayımlanıb və The New York Times (NYT) buna diqqət çəkib.

Nəşrin məlumatına görə, general ötən həftə Tehrandakı məsciddə çıxış edib və onun çıxışı İran rəhbərliyinin Suriyadakı "strateji itkilərin miqyasını azaltmağa həftələr sərf edən" bəyanatlarından "kəskin ziddiyət təşkil edib". Cənab Esbatı Rusiyani "Rusiya təyyarələri Suriya үşyancılarını bombardadı" halda, əslində açıq sahələrə bombalar atıldı" iddiaları ilə İranı çasdırmaqla ittiham edib. 2024-cü ildə İsrail Suriyadakı İran hədəflərinə zərbələr endirərkən Rusiya "radarları söndürüb və bu hücumları effektiv şəkildə asanlaşdırıb" deyib.

İran Keşikçiləri Korpusu generalı həmçinin deyib ki, İranın Suriya prezidenti Bəşər Əsədə münasibətləri onun istefasından əvvəlki aylarda gərgin olub. "Mən hesab etmirəm ki, Suriyanın itirilməsi fəxr olunası bir şeydir. "Biz məğlub olduğum və məğlubiyət çox güclü oldu, çox güclü zərbə aldığ və çox çətin oldu", deyə Behrouz Esbatı bildirib. Dekabr ayında Suriyada "Həyat Təhrir el-Şam" qruplaşması hakimiyyəti ele keçirib. Əsəd ailəsi ilə birlikdə Rusiyaya qaçıb.

V.VƏLİYEV

Müasir Dövlət İnkışafı İnstitutunun direktoru Dmitri Solonnikov "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində Ermənistanın siyasi ilini açdığı rəmzi addım- ölkənin Aİ-yə daxil olması ilə bağlı qanun layihəsinin təsdiqini şərh edib. Müsahibəni oxucularımızın diqqətinə çatdırırıq.

Ekspert: "Qərb Ermənistəni özünün regiondakı forpostuna çevirir"

- **Dmitri Vladimirovich, Ermənistən hökuməti dünən ölkənin Aİ-yə daxil olması prosesinin başlanması ilə bağlı qətnamə layihəsinə təsdiqləyib, indi parlament bunu müzakirə edəcək. Baş nazir Nikol Paşinyan bəyan edib ki, "bu, sözün hərfi mənasında Ermənistən Avropa İttifaqına üzvlüyü demək**

- Düşünmürəm ki, Ermənistən hakimiyyəti bu il Konstitusiyaya dəyişiklik etmək qərarı versin. Onların teləsməyə ehtiyacı yoxdur. Lakin əvvəlcədən elan edilmiş son tarix 2027-ci il (ölkədə növbəti parlament seçkilərinin keçirilecəyi vaxt) tamamilə mümkündür. Bundan əlavə, Ermenistanda parlament seçkilərinin 2026-ci ildə keçirilməsi planlaşdırılır. Bu zamana qədər Paşinyan Aİ ilə yaxınlaşmada müəyyən irəliləyiş əldə edə bilər. Və bundan sonra Konstitusiyanın dəyişdirilməsi ilə bağlı referandumda tamamilə mümkün ki, əhalini maraqlandıran suallardan biri Ermənistən Aİ-yə üzvlüyünü dəstekləyib-dəstələmeyinizlə

deyil, çünki bu məsələ ilə bağlı yekun qərar yalnız referendum yolu ilə verilə bilər". Bu nə deməkdir?

- Öslində hər şey əvvəlki kimi-dir: Ermənistən Qərble yaxınlaşma yolu ilə sabit və ardıcıl irəliliyir, Aİ-yə, NATO-ya doğru irəliliyir və bundan sonra da davam edəcək. Və bu mənada təlesmir, kiçik addımlar taktikasını keçirir. İl ərvən üçün az-çox simvolik olaraq qanun layihəsinin təsdiqi ilə başlıdı. Paşinyan sanki oynamış kimi bəyan etdi ki, hələlik bu, xüsusi heç nə demək deyil. Ancaq bir az daha vaxt keçəcək və ritorika daha inamlı olacaq və "bunun ne demək olduğunu" deyəcək.

- **Əgər Ermənistən hakimiyyəti bu il öz Konstitusiyasına dəyişiklik etsə, bu, Avropanın Ermənistəndən istəklərinin orada açıqlanacağı mənasına gəlirmi?**

bağlı olacaq.

Düşünmürəm ki, Ermənistən hazırlı bas naziri də növbədenkənar parlament seçkiləri keçirmək niyyətindədir. Onun artıq güclü siyasi mövqeləri var, Ermənistən müxalifeti isə zəif və qeyri-mütəşəkkildir.

- **Rusiya presidentinin metbuat katibi Dmitri Peskov Ermənistən hökumətinin ölkənin Aİ-yə daxil olması prosesinin başlanması ilə bağlı qanun layihəsinin təsdiqlənməsini şərh edərək, respublikanın Aİ-yə üzv ola bilməcəyinə diqqət çəkib. Belə ki, bu halda eyni zamanda Aİ və Aİ-nin üzvü olmaqdan söhbət gedir...**

Peskov Avrasiya İqtisadi İttifaqına üzvlüyün Ermənistən üçün böyük iqtisadi fayda getirməsinə də diqqət çəkdi...

- Belə, bu, Rusyanın ve Aİ-nin digər üzvlərinin mövqeyidir ki,

Ermənistən Avropa İttifaqına daxil olarsa, Avrasiya İqtisadi İttifaqının üzvü olmaqdan çıxır. Bu həm də Ermənistən Aİ üzvü kimi bütün iqtisadi üstünlüklerinin leğv ediləcəyi mənasına gələcək.

Ermənistən Aİ ilə yaxınlaşma siyaseti respublikanın iqtisadi faydalari və ya erməni xalqının rifahı ilə bağlı deyil. Məsələ burasıdır ki, Nikol Paşinyanın komandası bu cür addımlarla Qərbin siyasi sıfırını yerine yetirir ki, məhz bu sıfırıların yerinə yetirilməsi üçün bu komanda respublikada hakimiyyətə getirilib və Ermənistəni Avrasiya integrasiya proseslərindən çıxarmaq üçün ona pul transfer edilir. Qərbin integrasiya layihələrinə qoşulması üçün. Və bu məqsədə çatmaq üçün Ermənistən iqtisadi uğurları və ya erməni xalqının rifahının heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Tapşırıqlar fərqlidir. Əhalinin daha yaxşı və ya pis yaşamasından asılı olmayıraq, bu məsələ Qərbin və Paşinyanın komandasının vecinə deyil. Çünkü burada geosiyasi vəzifə var – Ermənistəni Qərbin regionda həbi-siyasi təmsilçisine çevirmək. Qərb Ermənistəni regiondakı proseslərə təsir etmək üçün özünün forpostuna çevirir. Proses başlayıb. Paşinyan isə neticələr üzərində işləyir.

- **Peskov Türkiyənin onilliklərdir ki, Aİ-yə daxil olmaq istədiyinə, lakin buna icaza verilməməsinə və Ermənistən da Aİ məsələsində eyni yolla gedə biləcəyinə diqqət çəkdi...**

qat üstündür. Niye? Çünkü Qərb Türkiyədən qorxur. Türkiyə iqtisadiyyatı daha böyükdür. Bu, həm də Aİ-yə daxil olduandan sonra strukturda böyük dəyişikliklərə gətirib çıxara bilər.

Ermənistən kiçikdir və heç kim onun Aİ-yə daxil olmasının fərqi varmayacaq. Onun Aİ ilə ortaq sərhədi belə yoxdur. Amma Ermənistən hesabına uzaq Cənubi Qafqazda özünün "müdaxilə anklavını" əldə etmək müəyyən Qərb qüvvələri üçün sərfəlidir. Bu məqsədə Ermənistən Aİ-yə daxil olması üçün sürətləndirilmiş prosedur başlayıb və Ermənistən kifayət qədər tez Aİ-yə qəbul oluna bilər. Bu mövqeyi Fransa prezidenti Emmanuel Makron irəli sürəcək. Düzdür, Makronun bu il və ya ondan sonrakı illərdə, xüsusən de 2027-ci ildəki prezident seçkiləri zamanı necə sağ qalacağı məlum deyil.

- **Yaxşı, amma Ukrayna niyə Aİ-yə qəbul edilməyib, çünki bu ölkə çoxdan parçalanmaq ərefəsindədir?**

- Oradan almağa nə var? Ukraynadan əldə ediləcək heç nə qalmayıb. Artıq bunun necə bir ölkə olduğu belli deyil, sərhədləri belli deyil, ondan nə qalacağı belli deyil. Və heç kim tam miqyaslı həbi əməliyyat vəzifəyində olan bir ölkəni qəbul etməyəcək.

2014-cü il qədər Ukraynanın Aİ-yə sürətləndirilmiş qoşulması proseduruna baxıla bilərdi. Lakin o vaxt onun əhalisi təxminen 35-40 milyon nəfər idi. Bu, Ermənistən əhalisinin sayından daha böyük

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqların müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət seviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

biləcəyinə də diqqət çəkib.

- Mən bu vəziyyətdə Türkiyə ilə Ermənistən müqayisə etməzdim: nə iqtisadiyyat, nə əhalinin sayı, nə də Aİ standartlarına uyğunlaşmaq üçün lazım olan resurslar baxımından. Ermənistən Aİ-yə daxil olmaq şansı Türkiyədən qat-

bir sıfarıdır. Ukraynanın Avropa İttifaqına sürətləndirilmiş qoşulma mexanizmini işe salmaq üçün öz çətinlikləri var idi. Məhz böyük əhalisi olan böyük ölkə olduğuna görə bu, Aİ üçün mənfi amil idi: həm də Aİ standartlarına uyğunlaşma baxımından. Ukraynanın Aİ ilə sərhədi var. İnsanlar isə kütləvi

şəkildə Ukrayna ərazisini tərk edib Avropa İttifaqının digər ölkələrində yaşamağa başlayacaqdalar ki, bu da yerli əhalini və məmurları çox da sevindirməzdi. Və bu gün ukraynalı mıqrantların Avropada xoş qarşılınmaması buna sübutdur.

- **Ermənistən Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri müvafiq sənəd cavab olaraq bir gün əvvəl bəyan etdi ki, Ərvən və Bakı sərhədi delimitasiya edərsə, Aİ missiyasına artıq ehtiyac qalmaya bilər. Və o, rus sərhədiləri ilə müqayisə aparıb. Onlar deyirlər ki, Türkiyə ilə münasibətlər yaxşılaşırsa, o zaman Ermənistən-Türkiyə sərhədində rus sərhədilərinə daha ehtiyac qalmayacaq. Bəs Ermənistən Aİ-yə yaxınlaşırsa, Mirzoyanın Avropa missiyası ilə bağlı bəyanatı Ərvəninin siyasetinin bütün məntiqinə zidd deyilmi?**

- Ermənistən Aİ-yə daxil olarsa, Aİ-nin Ermənistən ərazisindəki missiyaları daimi olacaq. Monitoring missiyası konkret Ermənistən sərhədindən çıxarılsa belə. NATO nümayəndəlikləri də orada olacaq.

- **Ermənistən bu il MDB və Aİ kimi Avrasiya integrasiya strukturlarında özünü necə aparacaq?**

- Paşinyan Ermənistən MDB, Aİ-də iştirakını azaldacaq və respublikanın iclaslarda təmsilciliyini azaldacaq.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Şəhərimizdə velosiped yollarının uzunluğu 100 km-ə çatdırılacaq

Rəqəmsal inkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi yanında Azərbaycan Yerüstü Nəqliyyat Agentliyinin (AYNA) İdarə Heyətinin sədri Anar Rzayev bildirib ki, Bakıda 31 küçə və prospekt üzrə 35 km uzunluğunda velosiped yolları yaradılıb, bu rəqəmin mərhələlərlə təxminən 100 km-ə çatdırılması nəzərdə tutulur.

Onun sözlərinə görə, ölkədə mikromobillik sahəsində qanunvericilik tekmilləşdirilib.

İngilislər 20 yaşlı özəbək futbolçu üçün 50 milyon avro təklif edir

"Lans"ın və Özbəkistan millisinin müdafiəçisi Abdukodir Xusanov

"Manchester Siti"yə keçməyə yaxındır. SİA xəbər verir ki, bu barədə jurnalist Floryan Plattenberq məlumat yayıb.

Onun sözlərinə görə, "şəhərlilər" 20 yaşlı futbolçu üçün artıq fransızlarla 50 milyon avro təklif edib. Hazırkıda futbolçu tibbi müayinədən keçmək üçün klubdan müsbət cavab gözləyir. Xusanov 2023-cü ildən "Lans"də çıxış edir. Fransa təmsilçisi onu Belarusun "Energetik BQU" klubundan cəmi 100 min avroya transfer etmişdi. Bu, onun indiki dəyərindən 500 dəfə azdır.

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşımı Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressinform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN
6 aylıq 79.20 AZN
1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı, təbrik və başsağlıqlarınızı dərc etməyə hazırlıq!

Bakıda tramvayın effektiv olacağı ərazilər açıqlandı

Rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat nazirinin müavini Rəhman Hümmətov 2024-cü ildə nəqliyyat sahəsində həyata keçirilmiş işlərlə bağlı brifinqdə tramvay nəqliyyatının perspektivləri barədə danışub. Nazir müavini bildirib ki, Azərbaycan hökuməti Bakıda tramvayların effektiv olacağı əraziləri müəyyənləşdirib.

İstiqamətdə də yeni yaşayış məntəqələri yaradıldığına görə həmin istiqamətdə də tramvay özünü doğrudə biler", - deyə o qeyd edib.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.
Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
"ƏLİNÇƏ" AZƏRBAYCAN XƏYRİYYƏ CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi ilə müəllifin mövqeyi üst-üstə düşməyə biler.

Qəzet bazar və bazar ertəsindən başqa hər gün nəşr olunur

Tiraj: 2700

ELAN

Şirvan şəhəri, Fariz Eynullayev küçəsi 26 ünvanında yerləşən Mirzəyev Emin Elyas oğlunun xüsusi mülkiyyətində olan 0,006 ha torpaq sahəsinin AN 732683 nömrəli plan və ölçü itdiyi üçün etibarsız sayılır.